

Izhaja ob 4 zjutraj.
Stane celoletno... 240 K
mesečno... 20 K
za inozemstvo... 600 K
—
Oglaš za vsak mm višine
stolpca (58 mm)... 1 K
mali oglaš do 30 mm
stolpca (58 mm)... 1 K

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo:

Miklošičeva cesta št. 16/2
Telefon št. 72

Upravišstvo:

Prsnerova ulica št. 6
Telefon št. 84

Račun kr. post. ček. urada
št. 11.842

Ljubljana, 11. februarja.

Na drugem mestu objavljamo besedilo memoranda, ki so ga sestavili in podpisali poslanci Hrvatskega bloka pod Radičevim vodstvom, da ga izroče po svojih inozemskih zaveznikih in posrednikih udeležnikom genovske konference. Memorandum je stiliziran kot apel na javnost civiliziranega sveta. Njegov namen je, izzvati intervencijo evropskih držav, da se zruši sedanja ter na njenih razvalinah postavi suverena republika Hrvatska, ki bi bila, če ni drugače mogoče, pripravljena stopiti v mednarodno zajednico s Srbi in Slovenci.

Dokument sramota! To je prvi utis, ki se vsiljuje vsakomur, kdor si je ohranil še nekoliko čuta za veliko našo nacionalno stvar, za čast in poštenje v politiki, za odgovornost živeče generacije napram bodočim rodovom. Ta utis je tako srlošen, da je prepadel celo same avtorje, ki niso računali, da bo objavljen «memorandum», predno bo dosegel svoje adrese. Blokaški «Ozbor» še danes govori o nekem «nepoznatem» memorandumu, drugi dan po tem, ko je besedilo objavljeno in je ugotovljeno, da ga je podpisalo vseh 63 blokaških poslancev!

Radičev in njegovih tovarišev apel genovski konferenci je akt prostega izražanja. V njem se pozivajo tuje države na intervencijo, prošjo Angleži, Francozi, pa tudi Madžari in Italijani, da se vmešajo v vprašanje naše notranje ureditve. Logika tega apela pripušča strašno možnost, da Hrvatski blok pozdravi italijanskega generala na čelu laške osvobodilne armade, ki bi poškrbela s krvjo braniteljev nedelje jugoslovanske domovine v korakala v Zagreb in prinesla na ostrini svojega meča «neodvisno» hrvatsko državo.

Blokaški memorandum je dokument antidržavne politike ljudi, ki se proglašajo za voditelje hrvatskega dela našega naroda. Poziv na intervencijo more biti zahteva, zločinska lahkemiselnost, perversna zloba. Strahovitejši je duh sovraštva, ki vije iz spisa, duh negacije vsega, za čemur je naš narod stoletja stremel, kar je dosegel v mukepolnih borbah, kar si sedaj v trpih preizkušnja, pa vendar v nepokolebljivi veri v svojo bodočnost utrjuje in urejuje — svojo državo. Te države memorandum ne priznava. Vlada, ki reprezentira voljo večine parlamenta, sestavljenega iz Srbov, Hrvatov in Slovencev, je blokašem le «srbska» vlada, proti kateri hočejo postaviti «hrvatsko». Ustava jugoslovanske kraljevine jim je «famosna ničevnost», ker so oni dva dni popreje že «sprejeli in obnarodovali» ustavo hrvatske republike!

Memorandum je nečuten falzifikat historije. Prehajamo preko fraz domoljubne zgovornosti, ki so podobne avitični ideologiji nekdanjih tlačiteljev hrvatskega plemena. Te niso nikomur epasne in tu ni mesto, da jih rektificiramo ter proti njim polemiziramo. Predno zavijanje resnice pa je že, če trdi Radič, da so se hrvatski vojniki v svetovni vojni, takrat ko jim je on prepeval navdušene habsburške himne, borili za — republikansko in pacifistično idejo. S tem falzifikatom pričinja v memorandumu vrsta najnesramnejših potoval, ki naj dokazuje, da se je hrvatski narod od početka boril za neodvisno republiko, pa je bil na začetku in nasilniški način ogrožen in prevarjen od — srbskih politikov ter proti svoji volji potisnjen v državo, katere ni nikdar hotel in ki je noče.

Najgorostnejša je pač falzifikacija dogodkov pri našem osovoboju. Narodno vijeće da je bilo osnovano zato, da zbere okoli neodvisne Hrvatske vse jugoslovanske zemlje Avstro - Ogrske v svobodno federacijo po ameriškem sistemu! In mi, jadni Slovenci, ki smo to Narodno vijeće ustanavljali, mu čali predsednika, kakor so Srbi dali podpredsednika, smo menili, da pripravljamo Jugoslavijo, državo vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev!

Na podoben način prikazuje memorandum historično odločitev hrvatskega sabora z dne 29. oktobra 1918. poudarjajoč, da se je takrat proklamirala neodvisnost Hrvatske, pri čemur pa zamolči, da je isti sabor istočasno prenehal svojo moč na Narodno vijeće in da se je Hrvatska odrekla samostojnosti ter oddala svojo suverenost novemu teritoriju jugoslovanskih pokrajin, nad katerimi je izvrševalo vsa oblast predsedništvo Narodnega vijeća Slovencev, Hrvatov in Srbov! In akoravno je proklamirala ujedinjenja z dne 1. decembra 1918 se izvršila po enoglasnem zaključku tega Narodnega vijeća, odnosno njegove delegacije,

Radičev memorandum

Glej 2. stran!

ŠE EN HRVATSKI MEMORANDUM?

Zagreb, 11. februarja. (Izv.) Po informacijah tukajšnjih političnih krogov pripravljajo hrvatski frankovski emi-

granti v inozemstvu še en memorandum na velesile, v katerem pozivajo na intervencijo v prilog ustanovitve samostojne Hrvatske.

Naši pogoji za Karlovo apanažo

NOTA NAŠE VLADE ANGLIJ

London, 11. februarja. (Izv.) Kakor poroča «Daily Telegraph», je jugoslovanski poslanik na angleškem dvoru izročil zunanjemu ministru noto, ki razpravlja o stališču beograjske vlade napram vprašanju stroškov za vzdrževanje Karla Habsburga in njegove družine. Beograjska vlada je pripravljena, imenovati delegata, ki bi skupno z delegatom, določenim od veleposlaniške konference pogajal glede izdatkov za vzdrževanje in straženje Karla Habsburga. Pod nobenim pogojem pa jugoslovanska vlada noče privoliti v prispevanje za Karlovo civilno listo. Vrh tega stavlja za prispevanje k vzdrževanju in straženju sledišče pogoje:

1.) Jugoslovanski prispevek se ne sme določiti kot prispevek avstro-ogr-

ske nasledstvene države, ampak kot prispevek neodvisne države, ki je zainteresirana na internaciji Karla, ki predstavlja neprestano nevarnost za mir v srednji Evropi.

2.) Od vrhovnega sveta v Parizu prvotne omenjena vsota za vzdrževanje Karla in Zite se mora znižati.

3.) Izdatki, ki bi jih imele zainteresirane države, naj se vzamejo iz fonda, kontroliranega od obnovitvene komisije, na stroške imenovanih držav.

4.) Karl in njegova soproga Zita ne smejo brez dovoljenja beograjske in drugih interesiranih vlad zapustiti Madeira.

5.) Uvesti se mora stroga kontrola o uporabljanju privatnega premoženja, ki ga je zapustil Karlu pokojni cesar Franc Jožef.

Vlada odobrila volilni zakon

Beograd, 11. febr. (Izv.) Danes se je vršila od 16. do 19. ure seja ministrskega sveta, na kateri je bil definitivno odobren načrt novega volilnega zakona z izpremembo, da one stranke, ki pri volitvah niso dosegle količnika, ne pridejo v poštev pri razdelitvi mandatov. Preostali mandati se razdele na one stranke, ki imajo količnik po velikosti njihovih ostankov. Zakonski načrt se prihodnje dni predloži narodni skupščini.

Dve oblasti za Slovenijo zagotovljeni

Beograd, 11. febr. (Izv.) Zakonski predlog o samoupravi in vladin predlog o administrativni razdelitvi zemlje bosta sprejeta v posodobi zakonskega odbora prihodnji teden, nakar bosta predložena oha predloga plenumu zakonodajnega odbora, ki bo kakor vse kaže, pravočasno končal svoje delo do določenega roka, to je do 28. marca. Predlog zakonodajnega odbora pride potem v skupščino, ki ga v celoti odobri ali zavrne. Po dosedanjih dispoziciji med strankami izgleda, da bo vladin načrt sprejet s to izpremembo, da bo najbrže 28 oblasti namesto 26.

Glede razdelitve Slovenije bodo glasovali demokrati, radikali, socialisti in muslimani za vladin kompromisni predlog. Samostojni kmetje so razdvojeni. V na čelu bodo glasovali vsi za vladin načrt. V ostalem pa so samo njihovi 4 poslanci, ki so izvoljeni v ljubljanskem volilnem okrožju brezpogojno za vladino razmejitve med mariborsko in ljubljansko oblastjo. Poslanec mariborskega volilnega okrožja se ogreva za staro Majersko sarko mejo, izvzemši občini Trbovlje in Dol, ki naj bi pripadli ljubljanski oblasti. Posvetovanja v samostojnem klubu se še nadaljujejo. Med slovenskimi poslanci se tudi razpravlja o tem, da bi dala mariborska in ljubljanska oblast stvorili zajednico za nekatere večje in važneje posle skupnega interesa. Tako se računa, da bo n. pr. prosvetna uprava skupno in morda še nekatere druge zadeve.

v kateri so se nahajali tudi mnogi današnji blokaši, pravi memorandum, da so srbski političarji izigrali namere Hrvatske ter dne 1. decembra 1918 enostransko proklamirali kraljevino SHS. Brezvestna špekulacija na nepučenost Evrope je tudi famozna trditve, da je bil dne 26. junija 1921 «usvojen in obnarodovan ustav nevarne seljačke republike Hrvatske».

Apel na genovsko konferenco je končno dokaz nezrelosti blokaške politike. Baš genovska konferenca je že v naprej izključila v § 1. svojega odločnega dne 10. januarja objavljenega programa vsako razpravo o notranji ustavni ureditvi in upravi posrednih držav. Memorandum torej pozitivnega habske ideje, katero zastopa, prinese ne more.

Ostane le herostratičen čin trinšestdesetih desperadov, ki ne vedo, kaj bi storili, da bi še boli oblatili lastno do-

Razprava proti vidovdanskim atentatorjem

Beograd, 11. februarja. (Izv.) Na današnji razpravi proti vidovdanskim atentatorjem je govoril najprej branitelj Ljuba Jezdić, ki je naglašal, da je materialja na podlagi katerega se je vršila preiskava proti obtoženim, brez vsake vrednosti in da ima ves komplot proti komunistom političen značaj.

Branitelj dr. Grebenac je izražal svoje začudenje, da so spravili pred sodišče samo skupino mladeničev, da bi kompromitirali delavsko gibanje. Razprava se bo nadaljevala v ponedeljek in bo najprej Grebenac končal svoj govor.

RADIKALCI PROTI PROTIČEVI KAMPANJI

Beograd, 11. februarja. (Izv.) V radikalnih političnih krogih se najodločnejše obsoja način Protičeve borbe proti ministru Pribečeviću in splošno prevladuje mnenje, da delajo nasprotniki s tem Pribečeviću samo reklamo.

PRED MUSLIMANSKO SKUPŠČINO.

Sarajevo, 11. februarja. (Izv.) Jutri se tu prične kongres muslimanske organizacije. Prispeji so v Sarajevo že vsi poslanci in mnogi delegati glavnega odbora. Manjkajo edino še delegati iz Hercegovine, ki se niso mogli priti zaradi prekinjenega železniškega prometa.

ALBANSKA VLADE PROSI ZVEZO NARODOV ZA POSREDOVANJE.

Beograd, 11. februarja. (Izv.) «Tribuna» poroča, da je albanski zunanji minister Van Noli, znani lažni vladika, poslal tajništvo Zveze narodov petico, v kateri prosi posredovanja da se upostavi redni politični odnosi med Albanijo in kraljevino SHS.

PRESELITEV DONAVSKE KOMISIJE.

Budimpešta, 11. februarja. (Izv.) Mednarodna donavska komisija se je dne 7. t. m. preselila iz Budimpešte v Bratislavo, in sicer na zahtevo predsednika, rumunskega ministra Cenzesca, ki je izjavil, da pod nobenim pogojem ne prevzame predsedstva, ako ostane sedež komisije še naprej v Budimpešti.

novino pred svetom. Slika notranjih razmer, ki jo podajo drugi del memoranda, je tako enostranska in pobarvana s tako strašnimi barvami sovraštva, da zebe v srce, sili v obup, izkiva vse dobromisleče k neumljenosti protitudare. Ali naj svetujemo, da končno venjarje dvigno država svojo pest in stro nacionalne bozokletnike? Ali naj se «dajamo apatični resignaciji in pemišljujemo o amputacijah in podobnih obupnih sredstvih? Ne! Še višje je treba dvigniti zastavo, še s trdnostjo energijo treba na delo, še z večjim optimizmom in neumornostjo moramo odpravljati pogrške, vključiti težkoče, popravljati in graditi. Še z večjo ljubeznijo se nasloniti drug na drugega. Slovenci na Hrvata, Hrvat na Srba, Srb na Slovence, in memorandum ostane kos parja, remini-scenca na težkoče in skrbj našega mladeza nacionalnega življenja.

Odmevi francoske note

ANGLIJA SOGLAŠA S KRAJKO OBGODITVIJO GENOVSKO KONFERENCE.

Pariz, 11. februarja. (Izv.) Po vesteh današnjih listov je zunanji odbor francoskega parlamenta vzel Poincarejevo izjavo o garancijah, ki jih zahteva Francija za udeležbo na genovski konferenci, na znanje. Odbor je izrazil dalje svoje zahtevanje, da niso pozvane na konferenco tudi republike Južne Amerike in pa Zveza narodov.

Po mnenju francoskih političnih krogov je odgovil konferenco v Genovi neizbežna. V tem jih posebno potrjuje senzacionalna vest, ki jo razglasa danes «Temps» v posebni izdaji. Poroča namreč iz Londona, da je zaradi Poincarejeve note pričela sedaj tudi že londonska vlada razmišljati o potrebi preložitve genovske konference in svetuje, očitno

inpiriran od vlade, naj se francoski izvedenci, ki dobro poznajo za genovsko konferenco določene probleme, posvetujejo še nekaj časa z angleškimi izvedenci, kakor tudi z delegati Italije, Belgije in Male antante.

London, 11. febr. (Izv.) «Reuter» objavlja noto, v kateri naglašja, da angleška vlada ne bi imela ničesar proti kratki odgoditvi genovske konference za 1 do 2 tedna, ako bi kaka država zaradi notranjih razmer prosila za to. Na kako preložitve konference za 8 mesece pa sploh ni mogoče misliti, ampak se mora vztrajati na prvotno določenem terminu. Dosedaj pa se niso pojavili še nobeni politični ali tehnični razlogi, ki bi upravičevali zahtevo po preložitvi.

Države se pripravljajo za Genovo

DOSEDANJE PRIJAVE. — AMERIKA BO SAMO OPAZOVALA. — RUSKE PRIPRAVE.

London, 11. febr. Ministrski predsednik Lloyd George je izjavil v parlamentu, da so se dosegli odzvali pozivu na udeležbo na mednarodni gospodarski konferenci v Genovi sledeče države: Japonska, Belgija, Danska, Finska, Estonija, Litvanija, Poljska, Češkoslovaška, Avstrija, Madžarska, Rumunija, Grška, Bolgarska, Holandija, Albanija in Luksemburg. O angleških dominijev sta se prijavili Avstralija in Južna Afrika, da bosta zastopali v Genovi. Amerika še ni poslala svojega pristanka.

Pariz, 11. febr. (Izv.) Odgovor Hardinga na italijanske povabilo Zelinjenih držav za udeležbo na genovski konferenci, je že prišel na ameriško veleposlaništvo

v Rimu. V poučenih krogih se zatrjuje, da Harding povabila ne odklanja a priori, da pa opozarja, da bo ameriška vlada vzela sklepe konference samo na znanje.

London, 11. febr. (Izv.) Sovjetski delegat Krasin je imel včeraj konferenco s Lloyd Georgeom in odpotuje v ponedeljek v Moskvo, da se udeležijo posvetovanj o pripravah sovjetske vlade za genovsko konferenco.

Pariz, 11. febr. (Izv.) V političnih krogih se čuje, da si bo skušal Poincaré zagotoviti podporo Male antante za odgoditev genovske konference. Baje bo to ena glavnih točk, o katerih bo razpravljaj v Parizu češki ministrski predsednik dr. Beneš.

Prekarna situacija nove Bonomijeve vlade

SOCIALISTI NADALJUJEJO BOJ. — DEMOKRATI SE ŠE NISO ODLOČILI. — DALEKOSEŽNA REKONSTRUKCIJA.

Rim, 11. februarja. (Izv.) Ker je Orlando odklonil sestavo kabineta, je kralj izjavil, da ne sprejme Bonomijeve demisije, ki se predstavi parlamentu dne 16. februarja s posebno izjavo in kraljevim odlokom. V parlamentarnih krogih se govori, da ni izključeno, da dobje Bonomi večino. Odločitev je v rokah demokratov, o katerih se še ne ve, kako stališče bodo zavzeli.

Verjetno je, da pride do rekonstrukcije Bonomijevega kabineta, iz katerega bi izstopila trgovinski minister Belotti in pa zunanji minister Della Torretta, s čegar politiko v centralni Evropi ni zadovoljna, razen nacionalistov, nobena stranka. Z izločitvijo obeh neprijaznih članov kabineta upa Bonomi, da si utrdi svojo pozicijo v parlamentu.

Beneš odpotoval v Pariz

Praga, 11. februarja. (Izv.) Ministrski predsednik dr. Beneš se je danes dopoldne odpeljal v Pariz.

Po informacijah iz političnih krogov bo ministrski predsednik dr. Beneš v Parizu in Londonu zastopal stališče da bo angleško francoska garancijska pogodba le tedaj izpolnila svoj namen, če se na tej pogodbi udeležijo tudi vse sosedne države Nemčije.

Odpror proti Ljenuvovi politiki

Riga, 11. februarja. (Izv.) Po poročilih iz Moskve so povzročile od vlade napovedane nove reforme v levem krilu komunistične stranke velikansko vznemirjenje in razburjenje, ker jih smatrajo kot kapitulacijo pred kapitalizmom. Na soji centralnega sovjetskega komiteja, na kateri so bili izvoljeni delegati za Genovo, je levica ostro protestirala proti priznanju kakih inozemskih dolgov in je zahtevala, naj se odpovejo na genovsko konferenco tudi zastopniki rdeče armade.

ČEŠKI RUDARJI ODOBRLI SPORAZUM S PODJETNIKI.

Praga, 11. februarja. (Izv.) Na današnji seji državne konference rudarjev je bil dne 10. februarja sklenjen sporazum glede končanja stavke odobren z vsemi proti trem glasom. Delavstvo je bilo obnem pozvano, naj se najkasneje do dne 14. t. m. vrne na delo.

SOVJETSKI POLITIKI V PRAGI

Praga, 11. februarja. (Izv.) Danes je prisel semkaj v spremstvu vojaškega komisarja Podvoljskega predsednik ukrajinske sovjetske vlade, Rakovskij. Istočasno se je pripeljal tudi član predsedstva sovjetskih ljudskih komisarjev, Goribev. «Tribuna» izraža zaradi tega mnenje, da je moskovski komisarijat za zunanje zadeve določil Prago za središče sovjetskih zunanjih zadev.

Burza

Zagreb, devize: V prostem prometu je notiral zjutraj Dunaj 4.375 za blago, dočim je padel pozneje na 4.325. Praga, denar zjutraj 583, blago 585, pozneje 581 — 582. Berlin je oslabil na 156, Italija zjutraj 1503, pozneje 1500. London zjutraj 1338, pozneje blago 1337, denar 1335, Pariz 2600 — 2635, Budimpešta 47.50, dolarji 301 — 303.

Beograd, valute: dolarji 75, marke 38.50, leji 59, levi 49, napoleoni 275, devize: London 331, Pariz 663, Zeneva 1490, Praga 143, Dunaj 1.10, Berlin 89, Milan 378, Budimpešta 12.

Curli, devize: Berlin 2.50, Newyork 5.14, London 22.20, Pariz 43.93, Milan 21.90, Praga 9.67, Budimpešta 0.80, Zagreb 1.63, Varšava 0.16, Dunaj 0.19, avstrijske tigosane krone 0.08.

Berlin, devize: Rim 969.50 — 971.50, London 869.10 — 870.90, Newyork 139.90 — 200.20, Pariz 1708.25 — 1711.75, Svica 3901.05 — 3908.75, Dunaj 6.83 — 6.87, Praga 375.10 — 375.90, Budimpešta 30.41 — 30.49, Zagreb 64.50 — 66.50, Sofija 132.65 — 133.15.

Radićev memorandum genovske konferencije

Beograd, 8. februara 1922.

Današnja „Politika“ objavlja besedilo Hrvatskega Bloka, ki zahteva od ženevskih konferencija nezavisno hrvatsko državo.

Memorandum ima sledeče besedilo:

JAVNEMU MNENJU CIVILIZIRANEGA SVETA, POSEBNO DELEGATOM NA KONFERENCI V GENOVI.

Memorandum ustavnega predstavnika hrvatskega bloka, ki ga tvorijo 63 poslancev Hrvatskega Bloka, sprejet soglasno na 14. seji hrvatske republikanske večine, a istočasno na 3. seji Hrvatskega Bloka, ki se je vršila dne 14. januarja 1922. v Zagrebu, predstojnici Hrvatske.

Mi Hrvati smo stopili v evropsko zgodovino že kot organiziran civiliziran narod, svesten samega sebe, tako da smo že v drugi polovici 9. veka osnovali samostojno državo, sestavljeno iz primorske Hrvatske na Jadranu — v nekdanji rimski Dalmaciji, in iz podonavske Hrvatske — enega dela nekdanje rimske Gornje Panonije.

Hrvatski narod in hrvatska država sta sprejela svojo politično in kulturno izobrazbo od zapadne Evrope, od Italije in Francije, a svojo ekonomsko in socialno organizacijo od centralne Evrope — od Avstrije, Nemčije in Češke, tako da se je iz italijanske renesance rodila v 13. in 16. stoletju hrvatska renesansa. Francoska revolucija je izzvala na eni strani vsled neposredne vlade nad primorsko Hrvatsko in nad eno tretjino podonavske Hrvatske, na drugi stran po vplivu svojih idej, v Hrvatski politični in liberalni pokret, medtem, ko so bile ideje ekonomskega in socialnega napredka uvedene v Hrvatsko potom nemške administracije in nemškega šolskega sistema.

Politična samostojnost Hrvatske ni pravno nikdar prekinjena in Hrvatska je bila vedno faktična država, ki je imela svoje gotove teritorije, svoj lastni parlament in svojo lastno vladu!

V času svetovne vojne je bil hrvatski sabor v Zagrebu eden onih redkih evropskih parlamentov, ki ni nikdar izgubil iz oči solidarnosti interesov celokupne Evrope in civiliziranega sveta. Hrvatski rokaji so se litro uprli na ruski fronti, a njihova odpornost na italijanski fronti je bila edina posledica notranjega prepričanja, ki je sicer malo naivno, toda odkritosrečno in popolnoma naravno prepričanje, da branijo tukaj najzadnjeje mejo hrvatskega naroda in hrvatske države. Že dolgo časa pred koncem vojne pa je navdajal te rojake, kot vse hrvatski narod, odkritosrečno pacifizem in demokratsko republikanstvo; bili so vsi neomajno prepričani, da je republika edina državna oblika, a pacifizem edini cilj demokracije, vreden, da se napiše na zastavi novega sveta, ki vstaja iz krvavih trpljenj brezkončne splošne svetovne vojne.

Zato so se Hrvati udeležili velikih manifestacij Celov, ki so se vršile dne 13. aprila 1918. v Pragi; Hrvate je takrat vodil Radić. Zato je 22. septembra 1918. parlamentarna hrvatska opozicija zahtevala v nasprotju z diplomatsko noto grofa Burišana, takratnega zunanjega ministra Karla I. Habsburškega, da se pošljejo na mirovno konferenco tudi hrvatski delegati, katere izbere sam hrvatski narod. Zato je Narodno Veće, ki se je sestalo v začetku oktobra 1918. v Zagrebu, začelo grupirati okoli samostojne in neodvisne Hrvatske vse jugoslovanske dežele bivše Avstro-Ogrske in svobodno in napredno federacijo po američanskem vzgledu; pretrgalo je vse veze, ali varovalo je vestno vse blagodatne administrativne, ekonomske in finančne organizacije, ki je bila ustvarjena s kontinuiteto njenega političnega in nacionalnega življenja, ali pa po njenih intimnih zvezah z Evropo.

Proklamacija popolne neodvisnosti Hrvatske potom soglasnega sklepa hrvatskega parlamenta na dan 29. oktobra leta 1918. je bila torej samo jako logična in naravna posledica več kot tisočletnega razvika hrvatske politike in kulture, toliko bolj, ker je hrvatski parlament, ko je proglasil samostojnost Hrvatske, izjavil željo, da osnuje skupno državo s kraljevinama Srbijo in Crno goro, a to pod pogojem, da sklepajo o obliki in ustavi te nove države nacionalne skupine.

Srbski politiki so preprečili te namere, ker so dne 1. decembra 1918. proklamirali enostavno kraljevino SHS, čeprav niso imeli za to pritrditve niti od hrvatskega parlamenta, a kaj šele od hrvatskega naroda! Skupščina hrvatske seljačke stranke dne 25. novembra 1918., katere se je udeležilo 2832 delegatov, ki so zastopali 50.000 pristašev hrvatske seljačke stranke, je manifestirala za nevtralnega seljaško republiko Hrvatsko; na izredni skupščini iste stranke, ki se je vršila dne 3. februara 1919., in na kateri je zastopalo 6872 delegatov 150.000 pristašev hrvatske seljačke stranke so objavili delegati svojo nepreklicno voljo: da hočejo braniti do zadnjega pravico samoodločbe hrvatskega naroda in hrvatske države proti tiranstvu beograjske vlade. Petičija te stranke, ki nosi 167 tisoč podpisov, je bila poslana zadnje dni maja 1919. mirovni konferenci v Parizu. Dne 28. novembra 1920. leta je bil izvršen republikanski plebiscit (na dan volitev v ustavotvorno skupščino v Beogradu), ki je pokazal čisto in enostavno točno zahtevo po samo-

odločbi hrvatskega naroda in hrvatske države! Toda vse te velike manifestacije narodne volje so bile zastonj; one niso pomenjale prav nič za srbske politike, ki so bili še toliko nepreviđni, da so se poslabšali svoj režim, ki je bil že tako dovolj težak in jako krut; ostali so dosledno na stališču nerazumljivega negiranja hrvatske individualnosti, tako politične kot nacionalne, ekonomske in kulturne.

Velikašna proklamacija nevtralnega seljaške republike Hrvatske se je izvršila dne 8. decembra 1920. v Zagrebu, kjer je 80.000 pristašev hrvatske republikanske seljaške stranke prisegel zvestobo hrvatski domovini in hrvatski republiki; tu je prisegel tudi 52 narodnih poslancev, ki so bili izvoljeni med 93 celokupnih poslancev na političnem teritoriju Hrvatske v najožjem pomenu besede. Nevtralna seljaška republika Hrvatska je sprejela in objavila dne 26. junija 1921. svojo ustavo. Isti dan je 63 poslancev iz hrvatskega bloka (in sicer 49 seljačev-republikancev, 6 meščanskih republikancev, 7 iz Bosne, 1 iz Dalmacije) objavilo manifest, v katerem se proglašalo kot neveljavna ona famozna ustava kraljevine SHS, katero naj bi izglasovali prihodnji dan v Beogradu s 13 glasovi večine, kupljenih s sramotno nagrado v znesku 1200 milijonov kron. Toda vsa ta zakonita in popolnoma enodušna opozicija celokupnega hrvatskega naroda, ni mogla zadržati srbske vlade v Beogradu, da ne bi nadaljevala svoje politike.

Hrvatska, ki ni nikdar robovala Turkom, ki je bila vedno in popolnoma evropska dežela, več ali manj neodvisna, a vedno v tesnih zvezah z ostalo Evropo, trepeti danes v grozi in gnusju, ko gleda in čuti, kako propada dan za dnem sveta dedščina stoletij, a ne more preprečiti tega stupidnega in stalnega propadanja, kar bi mogla storiti edino, ako vrne silo s silo, kar bi pa dovelo do uničevanja prave kulture in narodnega blagostanja in bi ogrozilo mir Evrope in vsega sveta. Prosvetljeni demokracije imajo imperativno dolžnost, da ne dovolijo niti trenutka, da ostane Hrvatska še nadalje v to strašni dilemi, ki je prava mora za hrvatski narod, ker ta v kljub vsi svoji milorobnosti ne more s prekrizanimi rokami gledati, kako se od dne do dne slabša režim, ki ruši temelje civilizacije.

Srbski politiki nimajo nobenega pojma o dveh glavnih evropskih idejah: o proustvoljenosti, a ne o narekovanem miru, o pravnem redu, a ne o nasilju. Ti politiki so prepojeni z idejo močne države, ki absorbira v sebi domovino, cerkev in narodnost; države, ki duši in uničuje okoli sebe vse, kar ni pravoslavno in srbsko, ti politiki so uvedli v Hrvatski neko politiko, ki naj pože narod uvedli so jo pod etiketo jugoslovanske narodnega edinstva, a to je politika, katere glavni in edini cilj je, da čim prej etično uniči hrvatski narod.

Nekaj najhujših ruskih reakcionarjev je delovalo v Beogradu in korumpiralo beograjske politike do mozga, tako da vzdržujejo oni sedaj v Beogradu predvojni ruski caristični režim, ki ne pozna nobene skrupuloznosti, a ki je najnasilnejši in najbolj licemerski na vsem svetu! V tem režimu na Hrvatskem se zakon in pravica klanjata — žandarmeriji, a vsa administracija — politična, finančna in šolska — spižonari. Srbski zakoni so uvedeni v Hrvatsko, a tega ni objavil nikdo, vojaški zakoni, zlasti kazenski, z barbarizmi metodami batljanja in mučenja, izlivali neprestano preziranje in neskončno sovraštvo proti nasilnemu srbskemu režimu; edina sreča je še, da te razmere ne izlivalo takega razpoloženja tudi proti srbskemu narodu, ki je bil skozi stoletja mučenik, ki je pa danes v veliki večini ravno tako potlačen!

Davčna nasilja in carinska pokvarjenost nimata para v svetu, ker nasl zatirali ne spoštujejo niti enega ustavnega predpisa, ki se tiče budžetskih pravil; ne brigajo se za nobene bogate skušnje finančne administracije civiliziranih dežel. Zato se na Hrvatskem industrija, trgovci in vsi delavni svet zbira okoli hrvatskega bloka, ker dobro vedo, da pomenja nadaljevanje sedanjega koruptnega in roparskega centralizma neizločljivo katastrofo Hrvatske in nepopravljivo vrzel v ekonomskem organizmu vse Evrope.

Oživotvoritev prave in resnične suverenosti Hrvatske ali pa vsaj priznanje hrvatske države v skupnih meah mednarodne enote Srbov, Hrvatov in Slovencev, je postala z ozirom na vse, kar je zgoraj navedeno, prava evropska potreba, očigledna za vse borce za red; to potrebo priznavajo tudi oni, ki hočejo mir, a to ne diktira mir, pravo demokracijo in organiziran svobodo!

Izčrpen program hrvatskega naroda in države je dosežen v ustavi seljaške nevtralne republike Hrvatske z dne 28. junija 1921; hrvatski narod ne bo izpustil niti enega sredstva — izvzeta je samo oborožena vstaja, ki je pa seveda nezlogibna v slučaju nužne obrambe narodnega obstanka — da doseže svoje zahteve, ki vsebujejo na neomajni volji vse slojev in vseh stanov, ki tvorijo moralno, nedotakljivo in nesmrtno bistvo hrvatskega naroda. Hrvatski narod ve prav dobro, da si bo s takim postopanjem počasi, a gotovo pridobil simpatije vsega sveta, a z ozirom na to tudi moralno pomoč vseh res prosvetljenih državnikov in vseh v resnici civiliziranih narodov!

V Zagrebu, prestolici Hrvatske, dne 14. januarja 1922. leta.

Slede lastnoročni podpisi vseh 63 narodnih poslancev „Hrvatskega Bloka“.

Politične beležke

— Radićeva genovska spomenica. Demokratski klub se bo na prihodnji seji pečal z Radićevim spomenikom genovske konferencije, ki se smatra kot čin veleizdaje in so odgovorni vsi, ki so spomenico podpisali.

— Radić se zahvaljuje Protiću. Beograjski Dnevnik prinosa pismo Stjepana Radića Stojanu Protiću in Svetoliku Saviću, uredniku „Politika“, ki se baje glasi: „Vaša odkritja o Svetozarju Pribečeviću, temu najprejšanju predstavniku srbske hegemonije, so prišla ravno pravočasno. Objavljeni materijal bomo uporabili za konferenco v Genovi. Vas pozdravlja in blagodari Vaš Stjepan Radić.“

— Razgraničenje z Romunijo. Iz Beograda javljajo, da so se vrnili iz Temišvara, kjer so se vršila pogajanja o jugoslovansko-romunski razgraničitvi, naši delegati, general Dragutin Milojević ter banatska narodna poslanca dr. Sv. Mijatović in Z. Stojadinović. Konferenca je trajala od 24. januarja pa vse do 7. februara. Naša delegacija je dosegla sporazum z Romunij v vseh načelnih vprašanjih ter bo sedaj poročala predsedniku vladne Pašiću in zunanjemu ministru Ninčiću. Sporazum pride potem v razpravo pred ministriški svet glavno radi medsebojnih izmenjav nekaterih jugoslovanskih, oziroma romunskih vasi. — Isto tako je delegacija dosegla z Romunij sporazum glede onih posestnikov, ki imajo svoja posestva razdeljena na teritoriju obeh kraljevin.

— Protić in radikalna stranka. Iz Beograda se poroča: Zadnje dni so se vršili sestanki najuglednejših članov radikalne stranke, kjer se je razpravljalo edino le o vprašanju, kako stališče naj zavzame radikalna stranka napram Stojanu Protiću. Zadnji sklepi v radikalnem poslanskem klubu so dokazali, da je struja, ki zastopa državno edinstvo, zmagala na vsi fronti, kar pomenja istočasno popoln zlom Protićeve akcije. Zato je par radikalnih politikov svetovalo Protiću, naj prekine s svojimi eksperimenti, ki so že vnaprej onemogočeni, in naj izlira med dvema možnostima: ali naj se vrne v radikalno stranko, ali naj se pa popolnoma umakne iz političnega življenja. Ako bi Protić ne ugodil niti prvi niti drugi zahtevi, tedaj bi morala stranka izjaviti posledice in ga deavuirati s tem, da ga pri prihodnjih volitvah ne kandidira več na radikalni listi. Večina radikalnih poslancev in politikov želi, da se Protić sploh umakne iz političnega življenja in se posveti pisanju svojih političnih spominov. — Tudi v širših radikalnih krogih, kjer je v sed vselej dolge politične karijere imel Protić še dosti prijateljev, se je pokazalo v zaljubljen čas nezadovoljstvo proti njegovi osebi, in to tako, da prevladuje danes splošno mišljenje, da je Protić doigral svojo politično kariero.

Po svefu

— Novi papež in evropsko časopisje. Londonsko časopisje je zadovoljno z izvolitvijo kardinala Rattija za papeža, češ da je bil kardinal Ratti eden izmed najinteligentnejših kardinalov na konklavu. Ne tako nemško časopisje, ki očita Piju XI. da je za svojega bivanja na Poljskem volil protinemško politiko. Pač pa je francosko časopisje silno zadovoljno z novim papežem, Poincaré in Millerand sta naročila francoskemu poslaniku v Vatikanu, naj papežu v njunem imenu iskreno čestita k izvolitvi. Pija XI. smatra Francozi za izrazitoga svojega prijatelja, ki bo volil napram rimski vladji energično politiko. Poljsko časopisje izraža svoje veselje nad izvolitvijo Rattija, ki je bil nekdanj papeški nuncij v Varšavi.

— Brezuspješna potovanja za voln' zakon na Madžarskem. Potovanja med vlado in opozicijo o volilni reformi niso uspešna. Volilni zakon še danes ni rešen v odloži, tako da ga je nemogoče iznesti pred parlament. Na zadnji seji parlamenta so bile na ministrskega predsednika stavljene interpellacije kaj namerava storiti, ako do 16. t. m. ne bo odločeno volilni zakon. Grof Bothen sicer ni ničesar pozitivnega odgovoril, bo pa brez dvoma tudi proti volji kmetijske stranke uveljavil prvotni vladni načrt, na polari katerega bo glasovanje v provinciah javno.

— Stavka pristanških delavcev v Neaplju se je včeraj razširila v splošno no stavko. Fašistovske organizacije vzdržujejo obrat v glavnih poljetjih.

— Strahote gladi na Ruskem. V področju Volge strada 25 milijonov ljudi. V kirgiškem okrožju pa 1 milijon 300.000. Otroci grizejo od lakote svoje roke, matere pa, ki ne morejo gledati počasnno umiranje otrok od gladi, jih same ubijajo. Glad se še vladno širi.

— Homatije na Irskem. Sinfajnovci so iz grofi Tybrone in Fermanagh odvedli okrog sto unionistov neznano kam. Angleška vlada je vsled tega brzojavila svojim četam, ki so še ostale v Irski, naj zavarujejo ulstrsko mejo in je zagrozila Collinsu z odpovedjo pogodbe, če se bo motilo premirje in če se ugrabljeni unionisti takoi ne izpuste, nakar je Collins pomirljivo odgovoril.

— Italijanska pomoč Rusiji. „Agenzia Stefani“ poroča, da je rimska vlada dovolila kredit 6 milijonov lir za pomoč gladujočim v Rusiji.

— Češka pomoč Rusiji. Zveza čeških agrarcev je poslala te dni v Rusijo v ozemlje ob Volgi 40 vagonov sladkorja, čaja, ječmena, mesa, obleke in perila. V kratkem odide v Rusijo še 25 vagonov z živili.

— Dunajske visoke šole zaprte. Od ponedeljka naprej bodo na Dunaju zaprli do preklica univerzo in tehniško visoko šolo radi pomanjkanja premoaga.

— Obnova porušenih francoskih krajev. Francoski minister za osvobodjene pokrajine Reibel je te dni referiral v francoskem parlamentu o delu obnovitvene komisije za porušene kraje, katere so poškodovali Nemci za časa vojne. Komisija je izvršila že ogromno delo: od 290.000 poplavljenih porušenih in 422.000 poškodovanih poslopj je bilo do 12. januarja 1921. obnovljenih 278.000, do 12. januarja 1922 335.979, od 4018 porušenih velikih industrijskih podjetij je bilo popravljenih 3386 podjetij, dalje je bilo vzpostavljeno in v prometu izročenih 31.005 kio poškodovanih cest.

Kulturni pregled

SLOVANSKE KULTURNE TEZJNE NA CEMEM IN POLJSKEM.

Čehi znajo svet na sebe vezati, posebe je slovanskega. Sami se brigajo za druge Slovence, ker vedo, da se potem tudi ti Slovani brigajo za njih. V tem so tilaka idealizem in realnost.

Opozorjamo danes na nekaj pojavov, ki so dokaz čeških slovanskih teženj. Gimnazijski profesor v Pragi in lektor slovenščine na univerzi Jos. Škrbinšek, čigar „Učbenice jezika slovanskega“ je 1921. izšla že v 2. izdanju, sestavlja sedaj na poljaki „Vozhenice“ profesorja Hešica „Vozhenice hrvatsko-srbskega jezika“ za Čehe. Knjiga izide v nakladi češkega ministarstva šol.

Škrbinšek ima že pripravljen rokopis „Češke štanke za tužke“ s kratkimi član ki o češki zgodovini, češkem zemljepisu, narodopisu, literaturi in šolstvu o raznih čeških avtorjev. Knjižica bo lahko služila kot čitanka pri lektorskih vajah na visokih šolah, pa tudi srednješolcem in zasebnikom izven Češke, ki se zanimajo za češčino.

Češko ministarstvo šolstva začenja izjavljati slovanske tekste z opombami in slovarci. Škrbinšek je za to zbirko priredil Gregorčičeve pesni. Urednik zbirke je profesor Polvika.

Viti se, da je profesor Škrbinšek marljiv delavec.

Na Poljskem se te dni obhaja 25letnica „živeznega delovanja“ St. Przybyszewskiego, enega najmočnejših duhov novojih evropskih literatur. Poljska gledališča se ga bodo spominjala skoro tole dni: predstavljala bodo med drugimi tudi v Krakovu in Lvovu vsaj) eno dramo njegovo in vsekakor znamenitega jugoslovanskega dramata Kosora, ki sedaj živi v Zagrebu, a je svoj čas s Przybyszewskim mnogo in prijateljski obdeval v Monakovem. Poljaki so pozvali Kosora, la pride na Poljsko in se osebno udeleži slave, ki bi se izpremenila v znak poljsko-jugoslovanskega bratstva. (V Lvovu študira več jugoslovanskih visokošolcev.) Ali odkol naj Kosor vzame domov za pot? Potrkal je, odprla so se mu vrata, a ne tudi žep — in ostal je doma. Marec meseca bodo v Varšavi igrali „Smrt majke Jugovijevce“. Dramo je v poljščino prevedla soproga poljskega generalnega konzula v Zagrebu, gospa Marija Szczępanińska. V ulogi majke Jugovijevce nastopi znana tragedka, gozpa Wysocka.

Junja meseca bo v Varšavi poljski Sokolski zlet, a dva meseca pozneje jugoslovanski v Ljubljani. Ni dvoma, da bodo ob teh prilikah naše slovanske težnje dobile novo moč.

LJUBLJANSKO GLEDALIŠČE.

DRAMA.

Nedelja, 12. febr.: Popoldne ob 3. „Revizor“, Izv.

Nedelja, 12. febr.: Zvečer ob 8. „Hamlet“, Izven.

Ponedeljek, 13. febr.: „Prekrasne Sabinke“, C.

Torek, 14. febr.: Zaprto.

OPERA.

Nedelja, 12. febr.: Popoldne ob 3. „Labodje jezero“, Izv.

Ponedeljek, 13. febr.: Zaprto.

Torek, 14. febr.: „Cavalleria rusticana“, „Plesna legenda“, D.

REPERTOAR MARIBORSKEGA GLEDALIŠČA.

Nedelja, 12. febr.: Ob 15. „Hlapec Jernej“, otroška predstava. Ob pol 20. uri „Kler ljubezen tam bog“, „Volkslied“, Izven.

Torek, 14. febr.: „Sovražnik ljudstva“, Premijera, C.

Sreda, 15. febr.: „Mam'zelle Nitouche“, B.

Novitete ljubljanskih gledališč. Opera je sinoči uprizarila novo nastudirano enodelnko „Cavalleria rusticana“ ter Risto Savinovo mimično igr. „Plesna legenda“. V operi je pol Turidduja g. Drvota, v „Plesni legendi“ pa je plesala glavni part Muze ga. Poljakova. Komponist „Plesne legende“, g. Risto Savin, je bil pri uprizaritvi osebno navzoč in koncem predstave od občinstva poklican na oder. Dramu je naznanila za sinoči Leonida Andrejeva „Prekrasne Sabinke“. Podrobnosti o uprizaritvah prihodnjih.

MLADINSKI SINFONIČNI KONCERT. Danes popoldne ob pol 11. uri se vrši v ljubljanskem „Unioni“ mladinski sinfonični koncert orkestralnega društva Glasbene Matice z istim sporedom, kakor se bo vršil v ponedeljek zvečer. Vstopnice za ta mladinski koncert se dobijo v predprodaji pol ure pred koncertom pred koncertno dvo-

rano. Občinstvo pa opozorjamo, da je za ponedeljek sinočni koncert še polovično sedežev na razpolago, ki se dobivajo ves den v pisarni Glasbene Matice, Gosposka ulica 8, I. nadst., na večer koncerta pa pri blagajni.

Renome, ki si ga je znal s svojimi koncerti pridobi p. of. Karel J. e. r. a. l. bo brezizumno privlačil v ponedeljek dne 13. t. m. v veliko unilonsko dvorano v Ljubljani toliko resnega in za največje glasbeno umetnost navdušenega občinstva, da bo dvorana razprodana in s tem kriti ogromni stroški prireditve. Spored je približen na lepah. Fantastično sinfonijo izvalja vsaga skupaj 81 godbenikov, in sicer: 16 prvih violin, 14 drugih violin, 9 viol, 7 čelo, 6 kontrabasov, 2 flauti, 2 oboi, 3 klarineti, 4 fagoti, 4 rogovi, 3 trobente, 1 kornet, 3 pozavane, 2 tubi, 4 tolkala, 1 harfa in klavir.

Koncerti v tako velkem slogu, kot ga priredi v ponedeljek dne 13. t. m. „Orkestralno društvo Glasbene Matice“ je za naše razmere redkost. Velikanska Derilova sinfonija v petih delih zahteva ogromno zasledbo glasov. V zvezi s člani opernega orkestra in člani muzike Dravske divizije upa orkestralno društvo biti kos velikim zahtevam, ki jih stavi Berlioz do izvajalcev svoje sinfonije. Z veseljem moramo ugotoviti, da pomenijo taki koncerti važno točko v razvoju instrumentalne glasbe. Vstopnice se dobivajo v pisarni Glasbene Matice, Gosposka ulica 8, I. nadstropje.

R. Capek: „R. U. R.“ Kolektivna drama v treh dejanjih s predigro. Poslovenil Josip Šest. Natisnita in založila Zvezna tiskarna v Ljubljani 1921. Capek je s to dramo hitro zaslovel, k čemur je največ pripomogel originalen zamiselek. Če se drama uprizar, bo napravila gotovo tudi pri nas precej učinka, kakor ga je drugod. Baje jo bodo dali v našem dramskem gledališču še to sezono. Prevod je gladek in neoporečen. Knjiga bo tudi kratkočasno čtivo.

„Novi Rod“, mladinski mesečnik v Trstu, je izšel z letom 1922. v povsem novi opreml. Vsebina je prav dobra. O listu izpregovorimo v kratkem obširneje.

„Mladica“, primorsko ognjišče za leposlovje in prosveto izhaja letos po enkrat na mesec. Zunanost lista je nova.

Mladinski pesnik in pisatelj Karel Sirok v Trstu izda v kratkem zbirko pripovednih spisov za otroke. Knjiga izide v Gorici.

Devkove novele „Faraon“ se nahajajo v tisku in izidejo v kratkem.

Sodobno umetniško glasbeno življenje v Primorju se osredotočuje okoli pianista Srečka Kumarja v Trstu. Kumar ima izvrstno glasbeno šolo v Skednju pri Trstu. Oj časa do časa prejema glasbene večere tudi po deželi. S temi prireditvami so navadno združene recitacije iz slovitva. O glasbi v Primorju prinese „Jutro“ kmalu kaj več.

Nov akademik. Včeraj popoldne ob štiri je imel v dvorani beograjske univerze nastopno predavanje novi član Srbske kraljevske akademije nauk, Pavle Popović, redni profesor filozofske fakultete beograjske univerze. V svojem nastopnem predavanju je obravnaval temo o novi časovni razdelitvi celokupne jugoslovanske književnosti. O zanimivem predavanju priobčimo prihodnjič dalje poročila.

Pevsko društvo „Kolo“ v Zagrebu je pripravilo pred par dnevi koncert, na čigar vzporedno so bile skoro same jugoslovanske novitete v vokalni glasbi, tako Stokcerjeva „Voda zruša“ (posvečena praškemu pevskemu društvu „Hlahol“), modern harmonizirana hrvatska narodna pesem in Zgančeva „Vu mlekci za hlmivani“, kateri ob imenjujejo vsi listi na prvem mestu. Manj pohvalijo Lucifrove „Jur tri noči“ in Kraljanske „Kad snežice in krčmu zaju“. „Kolo“ je pelo tudi dr. Kimovčovo prekrasno „Prelepo je ravno polje“, Mckranjčev „VII. Rokovet“, Dobroličevo „Cobran i Satčica“, dalje Končičeve, Jozevičeve, Stollne in Grgečeve, de'oma nove, deloma že izvajene kompozicije. Listi hvalijo odličnega dirigenta Smodka.

Nove risbe Dostojevskega so te dni našli v Moskvi. Spisov je precej, med njimi celo fragmenti nekega romana iz pisateljeve zadnje doba. Spisi so se izročili posebni komisiji, ki jih bo objavila.

Rokopis „Tannhäuserja“ zgorel. Pri požaru gledališča v Dessauu dne 25. januarja je med drugimi znamenitimi rokopi zgorel tudi originalni Wagnerjev oper „Tannhäuser“, katerega je hranilo desausko gledališče v svojem arhivu.

Carusova ustanova. V Newyorku so ustanovili ustanovo „Carus American Memorial Foundation“, ki bo imela milijon dolarjev premoženja in bo prirejala muzikalne tekme, razpisovala nagrade in suloh posoševala glasbo.

Karakteristika sodobne evropske politike

Anglija — Francija

Premirje po svetovni vojni je razdelilo Evropo na dve tabori; prvemu je stala na čelu Anglija s trezno, previdno politiko odstranjanja sovražnosti z Nemčijo in drugimi, med vojno antani neprijateljsko razpoloženimi državami, drugo skupino sovinistično zagrizenih političnih faktorjev pa je predstavljala Francija. Ta grupacija je bistveno še danes neizpremenjena.

Meseca januarja se je vršila v Cannes konferenca državnikov, ki pripadajo obema kriloma sodobne evropske politične orientacije. Na tej konferenci so se imele določiti smernice, ki naj se začne čimprej uveljavljati, da se povojna Evropa iztrga iz splošne, predvsem gospodarske krize, ki ovira nje obnovo, katera je brezpogojno potrebna, da se prilike normalizirajo in vrede.

Sestanek v Cannesu je bil zanimiv in važen i po svojih sklepih, i po posledicah, ki so jih ti sklepi izvali. V jamstveni pogodbi med Anglijo in Francijo se je še enkrat ponovila angleška zvestoba do Francije za sluha, nemškega napada na francosko ozemlje. Ugotovilo se je, da je dalje soglasje obeh vlad glede gotovih členov versajške mirovne pogodbe, ki garantira Francozom določene ugodnosti radi opustošenega francoskega ozemlja. Do tu ni prineslo posvetovanje v Cannesu nič novega. Kolosalen korak dalje pomenja šele določilo, da se marca meseca skliče gospodarska konferenca v Genovu. Tja naj pride vsa Evropa, — tudi Nemčija in Rusija.

Da je ta misel prodira, je v prvi vrsti zasluga Angležev, ki že ves čas delujejo, največ seveda v lastnem interesu, za vpustitev in obnovo današnje Evrope.

Ali kakor je v Cannesu akceptirana angleška ideja dalekosežna po svoji bistvenosti, tako v celoti jo je francosko politično javno mnenje odklonilo in zavrnilo.

Zgodilo se je to v obliki padca Aristida Brianda, čigar pojav v francoski zunanji politiki je navzlic načelom, ki jih je zastopal v izključno korist francoski republiki, odpiral nekoliko svetlejše vidike, v četrtočlo se prihodnost. Briand je bil, objektivno priznava, za današnje potrebe evropske obnovitvene akcije še vedno reakcionaren in skrajno nesodoben državnik. Bil je v primeri z Lloyd Georgejevem pojmovanju položaja naravnost enilnostno nazadnjaški. Toda če pomislimo na načelno razdaljo političnih principov med »tigrim« Clemencaujem in Briandom, moramo priznati, da je Francija z Briandom pred svetom samo pridobila radi njegove politične uvidevosti.

Ali baš slučaj Briandovega padca nam nepobitno izpričuje, po kakšnih političnih hodih francoska politika. Ona je še vedno tigrska, je nespravljiva, ergo nerealna. Črte prizanesljivosti, iz konkretnih dejstev izviraajo, v francoski politiki ni zaslediti. Kakšno je pariško pojmovanje realne politične sedanjosti, nam zlasti dokazujejo zadržanje francoske javnosti napram ruskemu in nemškemu problemu.

Francija je država sijajne politične prošlosti, obenem pa država malih rentierjev. Sedan in okupacija Pariza po Nemcih ter pet milijard odškodnine v zlatu — to karakterizira francosko reivančno politiko napram Nemčiji. Francoski sovinistični ponos ne more zadošiti užlenosti svojega duha na spravljiv način proti Nemčiji, on zahteva danarja v zlatu, zahteva stabilizacijo zasedbe Porenja, zahteva to ne le z ozirom na leto francoskega poloma 1870., temveč podkrepljuje to svojo zahtevu že z opustošenjem krajev, ki jih je razdejala svetovna vojna. To je torej so-

dobna vodilna ideja francoske politike napram Nemčiji.

V Rusiji ima Francija naložen lep del svojih kapitalov in pa denar svojih podanikov. Kaj bo s tirjatvami, ki jih imamo do Rusije? — Tako se vprašujejo zaskrbljeni pariški senatorji in poslanci. In jim postaja mučno ob misli na odgovor, ki je negotov, zastrt z rdečo kopreno boljševiškega plašča.

Francozi imajo subjektivno morda dovolj vzroka, da so v pogledu razmerja do Nemčije načelno nespravljivi, v odnosajih do Rusije trdovratni. Saj so tu kakor tam ogrožene njihove vitalne koristi, interesi francoskega »naroda«.

Nastane pa vprašanje, ali more biti francosko stališče merodajno tudi za ostalo Evropo.

Anglija pravi, da ne. In ima prav. Ona vidi spasi našega kontinenta edino v delu, v produkciji, v povratku k razmeram, ki ne ovirajo pozitivnih pridobitev človeštva. Neurejeno stanje pa dela ne podpira, zato ga je treba odpraviti. Treba je torej ukiniti zasedbo Porenja ali vsaj skriti okupacijsko armado na minimum, treba se je glede odškodnine z Nemčijo pomeniti na pameten način, ki dopušča izgleda na uspeh, ne pa s sredstvi, ki ubijajo nemško dobro voljo. Nemčija je pokazala, da je udarjena, ranjena, ne pa ubita. Ubiti se Nemčija ne da, ona kljub pritisku od strani antante ohranja toliko materijalne sile in prisotnosti duha, da se zaveznikom vsaj na videz upira s stvarnimi dokazi, da ne more izpolniti zahtev, ki jih stavijo vanjo francoski politični ekstremisti.

In Italija? Ta gre vstric z Anglijo. Dejstev, ki govorijo za to orientacijo, je mnogo. Prvič se križajo v Sredozemskem morju italijanski interesi s francoskimi. Drugič je Italija gospodarsko navezana na Anglijo. Tretjič ne igra nemški kapital v italijanski industriji ravno zadnje vloge itd.

Italija s'edi v ruski in nemški orientaciji; natančno angleškim stopinjam. Po britansko-ruskem trgovinskem ugovoru podpisuje italijansko-rusko trgovinsko pogodbo. Iz Nemčije pozivlja zopet strokovnjake, da organizirajo in povzdignejo nje industrijo. V proračun ne stavi — po angleškem vzorcu — nobenih odškodninskih prejemkov od Nemčije. Računa torej kolikor mogoče z dejstvi, ne z iluzijami.

In to povzroča, da postaja Francija osamljena, osamljena kljub ministrskemu predsedniku g. Poincaréju, kljub klavzalam versajškega mira.

Proti francoski evropski politiki govorijo vsa dejstva. Vpričo aliranih angleško-italijanskih smernic postaja sovinistična gonja Pariza prazno domišljetostvo. Bilo bi dobro in za Francijo samo koristno, da se njena politika reformira, kajti če se to ne zgodi, zapadejo Francozi popolni izolaciji, iz katere jih ne bo reševala niti angleška »zvestoba«, niti italijansko zavezništvo. Papir versajškega mira postaja vpričo realnih razmer sodobne Evrope slaba krpa, s katero bi se moralo vsak dan manj računati. Gospodarska konferenca v Genovu bo to naziranje gotovo potrdila.

Rusija — Nemčija

Rusija in Nemčija sta affigi Evrope; v njiju dveh se skriva bodočnost, pred katero trepetajo nešteti »močni« faktori. Skrivnostna in notranja, kakršen je bil razvoj Rusije vedno, najbolj pa v zadnjih desetletjih, je ta slovanska zemlja še vedno. Leta 1917. je odzvonilo carstvu in carizmu, na površje so prišli revolucionarni elementi, ki so hoteli državo prevrediti po načelih, zapadne demokracije. To so dosegli le deloma in za sorazmerno kratek čas. Radi nesposobnosti teh elementov so pozneje prevzeli vlado in dobili oblast nad ljudstvom so-

cijalisti in sicer boljševiška skupina. Ki je bila dosledno radikalna ter je kot taka stala trezno zvesta Marxu, nasproti menjševikom, ki so se v njih vrstah zbrali socialisti zmernejšega prepričanja.

Boljševiki so v Rusiji hoteli pokazati, da je komunističen program sposoben za realizacijo. Začeli so ga izvajati. Kako — o tem ne govorimo. Vendar so boljševiki še vedno na površju in so, celo dosegli delno priznanje nekaterih vlad. Od upoštevanja vrednih činiteľjev so doslej z njimi sklenili pogodbe, Angleži, Nemci in Italijani. Amerika Rusije oficijelno še ni priznala, vendar so njeni kapitalisti že danes v živahnih stikih z moskovsko vlado.

Načelna nasprotnica sovjetske Rusije je danes med evropskimi velesilami Francija. Pariz sploh odklanja vsaka pogajanja z Moskvjo, dokler sovjetska vlada brezpogojno ne prizna vseh francoskih terjatev v Rusiji. Rusi pa se »brezpogojnosti« ne vdaajo. Objavili so že pred meseci, da bi pristali na priznanje predvojnih dolgov caristične vlade, toda le z gotovo rezervno, in te rezerve se Francozi boje, modtem ko jo Angleži hladno sprejemajo.

Rusija je danes v primeri s predvojnimi razmerami preurejena od vrha do tal. Sistem vladanja in državne uprave se je predrugačil, gospodarsko življenje se razvija po novih načelih, in, kakor kažejo dogodki, ne po najslabših. Položaj Rusije danes še ni dober, toda država je vsekakor na potu h konsolidaciji in bo polagoma za Evropo in ves svet pomenila isto kar je svojčas pomenila Francija. Žrtve je v Rusiji bilo mnogo, ali tu se zopet potrjuje izrek, da »brez revolucije ni evolucije«.

Na boljšem od Rusije je Nemčija. Pritiskajo jo k tom sicer, razne pogodbe, toda od vojne in revolucije nerazdelane, pokrajine, dobra produkcija in podobni momenti ji lehajo položaj. Nemci vpljejo, da jim je okupacija Porenja, z zavezniškimi terjatvami in z razdelitvijo Gorenje Slezije prizadejana nepopravljiva škoda, a vendar se položaj njihove države gospodarsko in politično vsak dan bolj uvrščuje. Veliko podpore jim pri tem nudi njih veliko praktično izkustvo in smisel za umevanje vsakega položaja, ki nastane v njih življenju s kakšnim še tako nepričakovanim dogodkom.

Rusija in Nemčija sta pred veliko Evropo danes nekako »v senci«, medtem ko uživajo druge države luč po svoji moči in volji. In baš ta »sencna lega« obe državi družil in ju navaja na vzajemno, morda sicer ne dogovorjeno postopanje v danih okoliščinah.

Čujejo in berejo se šestokrat besede, da je gotovost Evrope nesigurna vse dotle dokler ne bosta v evropskem koncertu opredeljeni Rusija in Nemčija. To je tudi resnica. Rusija in Nemčija imata danes bogate vire moralnega in materijalnega blagostanja, ki ga ostala Evropa pogreša. To dejstvo ju kljub vsem nedostatom v današnjih razmerah dviga nad marsikako drugo evropsko velesilo, ki živi od preteklosti, od tradicionalnega sovinizma in maščevalne politike. Kdor računa z utrujeno bodočnostjo Evrope, mora računati ne le s prekanjeno treznomislecjo Anglijo, temveč i z Rusijo i z Nemčijo, ki bosta morda že v par letih zatemnili slavo marsikatero danes navidez še močne, diktatorske evropske države.

Čehoslovaška

Čehoslovaška je srednjeevropska Anglija.

Od nasledstvenih držav je danes Čehoslovaška edina, ki res lahko pokaže na ogromne uspehe svoje triletne politike.

Gospodarski položaj Čehoslovaške je danes prav dober. Njene finance so krepke, čsl. krona presega naš dinar, čsl. uvoz je manjši od izvoza, kar seveda ima za posledico aktivno bilanco v trgovini. Čehoslovaška industrija kljub štrajkovnim intermezom v tej ali oni stroki dela, producira in si na ta način

ustvarja sošne pogoje za dobro življenje. Odkod vsi ti uspehi Čehoslovačkov? Oni poljujejo smisel pozitivnega dela, torej pridobivanja, kot Angleži in Nemci in se po tem spoznanju ravnaajo v vseh panogah svojega življenja. Pred svetom daje ta resnost Čehoslovačkom ugled, in Masaryk in Beneš sta lahko vesela plodov svojega dela. Njene ideje držbe pokoncu celo Malo antanta.

Čehe vodi pri njihovem delu načelo, da je treba sodobno življenje uravnati po gospodarskih pogojih, ki se narekujejo. Sadovi te smernice so dobri trgovski odnosi čsl. republike s celim sedstvom.

Na polju trgovine so Čehi zvezani z Jugoslavozi, z Romuni, s Poljaki, z Avstriji, z Italijani in Nemci. Dobro odnošaje gojijo z Angleži, Francozi in Rusi, vendar jih pri poslednjih vodi princip kriterja. Boljševiške politike in taktike Masaryk ne priznava slepo, ker jo smatra za neupravičeno.

Iz tega sledi tudi vloga čehoslovaške republike med nasledstvenimi državami. Čehoslovaki so idejni tvorci male antante in so tudi njeni konkretizatorji. V Pragi se stekajo niti iz Beograda in Bukarešte, deloma tudi Varšave in Dunaja.

Čehoslovaki se živo zavzemajo in trudijo, da se današnje stanje v Srednji Evropi utrdi in ohrani. Oni so čuvar nadredom, ki vlada sedaj, in delujejo z vsemi silami na to, da se razmere ne poslabšajo. Odtod njihova brezmejna skrb za dogodke na Madžarskem, kjer bi se pod raznimi pretvezami zopet hotela habilitirati habsburška hiša.

Na Srednjo Evropo ima gotove aspiracije tudi Italija. Toda nje sreča je opoteča, rimska diplomacija kljub vsestranskemu prizadevanju ne more pridobiti zase držav, ki bi jih želela in ki so potrebne onemu, ki hoče imeti vpliv na življenje v nasledstvenih državah. V tem oziru sta si bili Čehoslovaška in Italija do nedavno tekmeča, v zadnjem času pa lahko rečemo, da je Italija na tem polju izro definitivno izgubila v prid Čehoslovaški.

Italija

Kam sili Italija? Njeni pogledi so obrnjeni na vzhod. Italijanska politika je še vedno ekspanzivna, in enostavnega razloga, ker ima dežela preveč prebivalstva, ki ga ne more sama prehraniti.

S svetovno vojno je Italija pridobila nekoliko ozemlja, toda vsi tisti kraji nu-

dijo prav malo razbremenitve občupnišnim ciljem politikov v Rimu. Vrhunega sta Juliska in Tridentinska Benečija po etnografičnih razmerah precej nezanesljivi. Predno se bo italijanski življenj tam naselil in udušil avtichno bivalstvo, se utegnejo razmere izpremeniti. Pa tudi če bi se ne izpremenile, ne pomenita obe na novo anektirani Benečiji za Italijo nobene nove pridobitve.

Preko mej Tridentinske Benečije se Italiji nikjer ne odpirajo vrata v široki svet. Vsaj z orožjem ne bo tam nič opravila. Pošiljati jo morala svoje sile v Nemčijo kvečjemu za kruhom. Da bi se to že danes dogajalo, za to ima nemška marka še premajhno vrednost.

Drugečen pa je za Italijo položaj na vzhodu. Tam je predvsem dalmatinska obal vzdolž jadranskega morja. Med Jugoslavozi in Grško leži Albanija, ozemlje, kjer se križajo interesi dveh narodov: Italije in Jugoslavijske.

Na vsak način bo Italija gledala in posvečala vso pozornost tem krajem. Njen element se navsezadnje mora nekam izseljevati, ali izseljevanja bo najprej konec na ta način, da si Italija kolikor mogoče neposredno blizu svojih nekdanjih mej pridobi kolonije ali vsaj sfero, kjer bodo njeni interesi priznani. Če Italija ne pride do takega ozemlja, ji preti kaj žalostna vstoda: morda ne ravno smrt, toda vsekakor poslabšan socialni položaj njenega ljudstva.

Naša država

Jugoslavija se vpričo italijanske ekspanzivnosti ne nahaja v nič kaj prijetnem položaju. Potisnjena je v defenzivo in mora v prvi vrsti gledati na to, kako si bo najbolje, z najmanjšimi žrtvami in s pametno politiko prihranila vse nepriljetnosti s sosedstvom.

Naša prva pažnja mora veljati našim mejam, ki jih imamo proti Italiji. Skrbeti moramo dalje, da se kak potuhljen sovražnik ne ugnezdil v Albanijo, da imamo za vsak slučaj za hrbotom Romunijo in Grško, da Čehoslovaške niti ne omenimo. Ne kot sentimentalci, kot realni politiki smo in moramo ostati s Čehoslovaki zvezani na življenje in smrt. Mala antanta je za nas največja obramba — vsaj dotle, dokler se ne pokaže na velikem obzorju evropske politike Rusija. Ko se pa to zgodi, bo tudi Italija navila druge strune, ki bodo peče drugače nego glasovi njenih sedanjih močnikov v Rimu.

Politični odmevi.

Iz parlamentarne debate

Beograd, 10. februarja.

Delo na izgradbi ustave so je pričelo z mnogo obetajočo resnostjo. Zakonodajni odbor je pridno na poslu in prvi uspehi so že vidni. Predelan je zakon o administrativnih sodiščih, pododbor je večerj odobril predlog o razdelitvi v oblasti, danes pa je pristopil k razpravi oblastne in okrajne (srežke) samouprave. Polagoma se dviga pred nami slika bodoče notranje organizacije naše države.

Pri stvarnem delu se šele vidi, koliko prazne fraze je v opozicijskih besedah, ki branijo dozdevna avtonomistična načela proti »centralistični« ustavi. Opozicija takorekoč ne pride iz mučnih zagat.

Včerašnja debata o administrativni razdelitvi je pravi dokument opozicijske tragikomedije, v kateri igrajo naši klerikali prvi vlog. Poslanec dr. Hohnjec je imel nalogo, da brani klerikalni program šestih oblasti. S pravim argumentom — plemensko-separativističnim — seveda ni mogel na dan. Zatekel se je zato k slavni primorom in si izbral angleške — dominijone. V tej paraleli so na občo veselost navzočih Slovenija, Bosna, Hrvatska itd. igrala vlogo Kanade, Transvala, Indije ter drugih podobnih prekomorskih angleških polusuverenih držav, ki obsegajo velike dele celih

kontinentov! Opozorjen, da naj govori rajši o angleških samoupravnih jedinicah, je območnil, ker so ga podučili, da je teh relativno mnogo več nego je predvidenih jugoslovanskih oblasti. Seveda se je žastiti zastopnik klerikalne stranke skrbno izogibal primerjati angleško samoupravne kompetence z jugoslovanskimi. Preostalo mu je končno kot »lini argument njegov «ne», ko je šlo za to, ali se naj zakonodajnemu odboru priporoči vladni načrt kot podlaga za definitivno razpravo.

Iste sreče je bil danes Hohnjecev tovariš dr. Dulibić, ko se je pričela razprava o samoupravnih kompetencah. Stranka, ki hoče mesto vladinega predloga uveljaviti svoje nazore glede samouprave, mora govoriti konkretno in predložiti svoj protipredlog. Kako si zamišlja klerikalci samoupravo, ali po njihovem, avtonomijo? S širokoustnimi besedami o pravicah ljudstva in kar je še podobnih fraz iz opozicijskega rekvizitnega skladišča, se ne gradijo pozitivni zakoni. Poslanec Dulibić je gladko priznal, da so klerikalci nesposobni za pozitivno lastno delo: skočil je, kakor je dolg in širok, v stvarno debato na osnovi vladinega predloga. Ker dr. Dulibić na inteligenci in stvarnosti daleč presega svoje ostale klubske tovariše, njegova nastop vsaj ni bil smešen, njegov »ne« pa je bil toliko manj utemeljen.

Momenti

»Savojece, ki bi kapituliral pred Vatikanom, bo zadnji Savojece!«

Tako pravi neke v svojih spominih pokojni italijanski državnik Francesco Crispi.

Ta izrek se je navadno razlagal v zmislu, da bo italijanski narod sam obračunal s svojo dinastijo, če li se ponažala med Vatikanom in zatajila tradicijo enotne in ujedinjene Italije. Toda zgrozljivski dogodki zadnjega desetletja so dokazali, da je bila ta razlaga Crispijevega izreka napačna: Ne italijanski narod, ampak sam Vatikan bo vrgel onega Savojece, ki bo prišel v Canosso!

Ključ politične situacije v Italiji drži danes v roki Vatikan, ki razpolaga z močno italijansko ljudsko stranko. To se vidi danes n. pr. v reševanju vladne krize, kjer je Vatikan dolejš že preprečil sestavo treh kabineto, ki so prišli v poštev. Umrli papež Benedikt XV. je preklical princip abstinence in pasivnosti, katoliške politike, ki sta ga proklamirala Leon XIII. in Pij X. Slučaja Murri in Sturza bosta kmalu nemogoča, »italijanska ljudska stranka« pridobiva vedno bolj na moči. Tega se zaveda ona, tega se zaveda Vatikan, Oba čakata primerne trenotka.

Benedikt XV. je bil prekanjen diplomat. Kaj hitro je spoznal, da je v svetovni vojni zlobi centralnih sil nezogiben in da izgubi po vojni Vatikan ono opirno točko, na katero se je vedno naslanjal: na Nemško in pa Avstro-Ogrsko monarhijo. Zato je bilo treba v pravem času iskati nove države, pripraviti teren za nove transakcije. Diplomatski Benedikt XV. si je izbral Italijo; pravijo, da je bil Benedikt XV. nacionalist, velik prijatelj in »poštovalitelj italijanske iridentistične ideje. Vse to je res, a pozabiti pri vsem tem nikdar ne smemo, da je bil vedno in vselej, a to gotovo na prvem mestu katoličan, ali kot bi to razumljivejšje rekli v političnem jeziku — klerikalce. Papež Benedikt XV. je hotel sporazum z Italijo, hotel zato, da to Italijo potem »reformira« in reorganizira tako, kakor bo hotel Vatikan. Sveta stolica hoče Italijo, hoče svojo Italijo, hoče izpremeniti vso Italijo v enoten »patrimonium sancti Petri«.

Avantgarda Vatikana v tej borbi je italijanska ljudska stranka, ki je s svojim prvim nastopom v javnem političnem življenju ovrgla stare gostobesedne trditve o svobodomiselnosti italijanskega naroda, o ponosni itali-

janski ideji, o brezkončnem zaupanju v savojsko zvezdo. Pri prvih volitvah v italijanski parlament je italijanska ljudska stranka dokazala, da tiči italijanski narod, pa naj bodo to Piemontčani, Toskanci, Rimljani, Kalabriji ali Sardinci, še globoko v papizmu in da je papeževa beseda velikim množicam tega naroda brezpogojen ukaz. Vsak ponoven nastop PPI je končal z novo zmago. Danes sedi PPI z impozantnim številom 107 poslancev na Monte Citorio in rešuje po navodilih iz vatikanskega državnega urada, ki ga vodi še nadalje kardinal Gaspari, politično situacijo kraljevine Italije. Iz dosedanje taktike PPI se vidi, da Vatikan še ne smatra, da je prišel pravi trenutek. Marsikaj se da še doseči z razpustom parlamenta, z novimi volitvami, kjer bo PPI gotovo še pridobila, Vatikan bo pa med tem »vodil prijazno zblizovalno politiko« z Kzirinalom, dokler se ne bo čutil dovolj močnega, da položi svojo težko roko na Italijo in reče: »Italija je taka, kakršno hočem jaz — Italija je moja«.

Takrat se utegne izpolniti prerokba Francesca Crispija!

S kerubinskimi ognjenimi meči so bila nekda zastražena svetilna vatikanska vrata, da ni v tešte prostore prikradel nikdo, ki ga je prej okužil strupeni duh Kvirinala. Evrooski ka-

toliški vladarji si niso upali v Rim. Ker posetniku, ki bi bil prej obiskal Kvirinal, so bili zaprti pragi vatikanski.

Italijanski kralj Umberto, oče sedanjega kralja, je obiskal na Dunaju svojega zaveznika avstrijskega cesarja Franca Jožefa. Toda ta si ni upal vrniti obiska. Dolgotrajne diplomatske intervencije so končale brez vsakega uspeha, Vatikan je rekel »Ne«, in njegovo apostolsko veličanstvo ni smelo v Rim! Tako je bilo z mnogostevilnimi slučajmi in obiski. Volja Vatikana je bila imperativna!

Danes ni več kerubinskih ognjenih mečev na vatikanskih vratih. Najprej so se odprla mala postranska vrata, »skozj katera so prišli tajni poizvedovalci« ... Papež Benedikt XV. je ležal takrat na smrtni postelji, a izvrševalji njegove politične oporoke so rekli: »Pridite, saj so vrata odprta. Latent portae!«

Prišli so uradni zastopniki kraljevske italijanske vlade, prišli njeni aktivni člani, izrekli so svoje sožalje in ra Viminulu so na dan smrti papeža Benedikta izvajali naredbe o žalovanju, razvesili razstave, poslali v jake ...

Ko je ležal umrli papež na mrtvaškem odru v šentpeterski katedrali, prišel je sam prestolonaslednik, da se pokloni smrtnim ostankom velikega nokoinikal

V Vatikanu so pa odprli tudi že velika vrata, ker pričakujejo trenutka, da se pojavi med njimi Vittorio Emanuele.

Ali »b« kralj Vittorio Emanuele III., potomce Vittoria Emanuela I., takrat zavedal, da je šel v Canosso?

Kdaj in kateri je bil večji zgodovinski trenutek: Ali oni, ko je bil izvoljen za papeža Joachim grof Pecci, — papež Leon XIII., ali oni, ko je bil izvoljen Achille Ratti — papež Pij XI.?

Po starem vatikanskem ceremonijau blagoslovil novoizvoljeni papež vernike z loggije šentpeterske katedrale. Toda: ko je »re-usurpatore« ukinil posvetno in vladarsko oblast Kristovega namostnika in mu odkazal cerkev kot torišče za delo v duševni blagor svojih vernikov, umaknil se je papež v notranji del loggije in je blagoslovljal tam. Nastala je legenda o »vatikanskem jetniku«, ki ne sme vitihatiati zraka svobodnega Rima in ujedinjene Italije, nad katero vladajo usurpatori, izobčenci iz edino zveličavne katoliške cerkve.

Bil je dan izvolitve papeža Leona XIII. Novoizvoljeni papež je stopil v notranjo loggijo in skozi velika steklena, a zaprta vrata blagoslovil množico, ki je klečala na trgu pred katedralo... Ljubavni je bil takrat, ko

Na srečo vse radomontaže kričave opozicije ne morejo ničesar pokvariti. Ako bo zakonodajni odbor v doseganju tempu svoje delo nadaljeval, bodo zakoni, ki jih smemo poleg ustave zvati naše zakone, kmalu sprejeti. Brezdvomno bodo postali novi vir življenjske energije naše Jugoslavije.

V potrditvi so bile danes odobrene z malimi spremembami obče odredbe samoupravnega zakona. V smislu teh odredb so oblasti kot samoupravne jedinice juristične osebe v javno in privatnopravnem smislu. V delokrog teh samoupravnih jedinice spadajo oblastne finance (budžet in posebni davki), stavni predpisi in oblastna javna dela (lokalne železnice, ceste, mostovi, regulacije, rudniki itd.). Briga za napredek poljedelstva vseh strok ter po dodatku podobnosti tudi trgovine in industrije, uprava in izkoriščanje oblastne premoženja in poljetij, briga za narodno zdravje in za posebne socialne in humanitarne probleme v oblasti, sodelovanje po širjenju ljudske prosvete, organizaciji strokovne izobrazbe. Oblastna samouprava bo imela dalje skrbeti za uvelodbi, ohraniti in izgraditi ustanov za štedno, osiguranje, aprovizacijo, kakor je njena kompetenca dana še posebej v vseh gospodarskih in kulturnih vprašanjih čisto oblastnega, torej v širšem smislu lokalnega interesa. Ta delokrog ni zaključen. Zakon more vsak čas izročiti oblastni samoupravi še nove kompetence in razvoj je torej dana prosta pot. Ni dvoma, da bomo na to pot z veseljem krenili vsi, kakor hitro se pokaže, da je samouprava svojim s priučujočim zakonom in odmerjenim nesporno ogromnim nalogom kos. To bo pokazalo delovanje oblastnih skupščin in oblastnih odborov.

Kričanje opozicije dokazuje, da se gospolja, ki živijo od odgovornosti urgovih, bojijo onega časa, ko bodo morali tudi sami prestopiti od besed k dejanjem. Takrat se bo namreč pokazalo, kako lepo in komodno je gledati zidare, kako težko pa je polagati kamen na kamen ter zidati. In gospolje Hohnjeci, Šimraki bodo morali peli družo melodijo. Ni izključeno seveda, da bodo zopet napadali »Beogradi«, da je oblastim naprtli »vse«, sam pa da nič ne dela...

Izza avstrijskih kulis

Dunaj, 8. februarja.

Dolgo že intenzivno zasledujem glasove evropskega, posebno tudi jugoslovenskega časopisa o sedanji republiki Avstriji. Nehote se moram pri tem vprašati, kje se je vzela tolika najvost antantnih držav in tudi kraljevine SHS, da je Avstriji tako lahko slepiti evropsko javno mnenje.

Za boga! Če človek čita poročila te nesrečne Avstrije, jo mora nehoti postaviti v paralelo z Rusijo. Čudno pa se moramo vprašati, kje sta pravzaprav tukaj trpljenje in beda? Po mestih vlada luksuz kakor nikdar poprej. Gladilnica so polna, kinematografi vedno razprodani, da imajo dnevno po tri in več predstav, v kavarnah ne dobijo prostora, nočni lokali se siloma zapirajo šele rano v jutro, na plešiščih pa vrvi storo in mlado, ne glede na to, da stane kilogram poljotov 7000 a. K. Vino, tuteljke, dak in Venera slavijo nezasišene orgije. Kdor trdi, da uživa je tuji, se pač ni potrudil, da bi opazoval malo točnosti.

To je v mestih. Po deželi pa se razlegajo »Ländlerji«, odmevajo »Schuhplattlerji« in hrčči fagot brez vsake policijske ure. Kmeti nikdar ni bilo tako udobno kakor sedaj. Davki so zanj lagatela, vojakov pa mu ni treba služiti in svoje prideleke prodaja kakor sam hoče.

Delavski sloj izvršuje diktaturo nad industrio, napove štrajk kadar mu zmanjka okroglega z keno in pijačo, ima pa pri tem še vedno boljše plače kakor uradništvo, katero edino ris trije in strada, ako si iz svoje nevolje

ne pomaga samo potom korupcije, kajti poslovec o vestnem avstrijskem uradniku je že davno postala lajka. Trpiti v pravem pomenu besede in res usmiljenja vredni so le penzionisti in invalidi, kateri imajo tako sramotne mesečne dohodke, da se z njimi preživijo komaj, komaj teden dni.

Nihče v Avstriji resno ne misli na sanacijo države, vse računa le na priključitev k Nemčiji, le črnačolte munije sanjajo še o obnovi stare avstrijske slave. Nacionalni ponos je izginil. Ta nacija, katere se je zvala »Herrenvolk«, katere je za časa vojne odmevala v urne besnih ovacijah, kadar je obečala Srbe, streljala Ruso, požigala Francoze, onečala žene in morila deca, ta nacija sedaj oficijelno prosjači po celem svetu, da si bi lahko sama pomagala. S kakim ponosom lahko zremo na srbsko »Golgotu«, na srbsko herojsko prenašanje neizmernega trpljenja okupacije. Največji Nemec ne živi danes slabše, nego je živel za časa okupacije najhujšega pošten Srbin, Nemesis, kje si! Ta »Herrenvolk«, mesto da bi možato prenašal posledice svojih zločinov, si je nadel masko trpina in vara ves svet.

In vendar ni dvoma, da bi si Avstrija, ta na narodnem premoženju še danes tako bogata država, lahko sama pomagala na noge, če bi si na rame naložila breme, katero ji pripada. Avstrija pa drugega ne dela, nego tiska bankovce in niti ne misli na to, da bi si resno pomagala potom poviške real-

niši dohodkov. Tako do davki minimalni, takse državnih institucij bagatelne, plače vojske horendne, število državnih uslužbencev ogromno itd. Rados (Wehrmann) n. pr. dobiva mesečno 70.000 a. K. in prosto stanovanje in obleko, za hrano pa plača 150 a. K. dnevno.

Očividno je, da dela država pasivno resistenco, da tako zavleče in onemogoči svoje obveznosti, narod pa se ravna po geslu: »Nobel geht die Welt zugrunde!«

Merodajnim krogom antante se bodo šele tedaj oči odprle, ko bo s tega pseudo-mučnika padla krinka, kajti pri vsej propalosti nacionalne morale je eno stremiljenje vendar ostalo, stremiljenje sovraštva do sovselov, izraženo v besedi »Revanche«. Ta beseda se ponavlja pri vseh mogočih prilikah, v veselju in tuzi, med revnimi in bogatimi, med inteligentni in maso.

S to devizo so zvezane vse mogoče kombinacije, med njimi vedno in vedno zopet v prvi vrsti skrivnostna beseda »Rusija«. Rusija naj postane ogromna delavnica za orožje, katerega Nemčija ne sme izdelovati, Rusija naj dela svojo kri, Rusija naj bo pol nemškimi vojskovni orodje, katero naj izvojuje veliko dela masčevanja. Mi z antanto čakamo, da nam Wrangel et consortes napravijo pot do velike matjuške, med tem pa tisoči in tisoči Nemcev že izvršujejo svojo misijo v Rusiji.

Socialna politika

Socialne napake socialnega zavarovanja

V socialno-politični literaturi, zlasti v nemški, se čita zelo pogosto trditve, da so v socialnem zavarovanju kakršno je danes v veljavi, skrite kali nevarnosti za ljudsko zdravje.

V podkrepilo tega navideznega protislova je citati nebroj stvarnih dokazov zlasti v kirurški literaturi, t. j. v oni, ki se peča z zdravljenjem kirurških poškodb, za katere so v zakonih o nevarnem zavarovanju predvidene rente.

Posledica nesocialne vzgoje delavstva so ogromne simulacije, s katerimi mnogi na umetno rafiniran način skušajo doseči kolikor mogoče visoko rento. Ta bolezen, katero moremo z isto pravico nazvati socialno zlo, kakor kapitalistično izkoriščanje, ni razširjena samo med neinteligentnim, po naravi sebičnim prostim človekom, ona je doma tudi med inteligenco, ki z vsemi sredstvi skuša doseči invalidne rente.

Taki prebrisani simulanti dosežejo kljub temu, da so za delo popolnoma zmožni, čisto večje ali manjše rente, podpore v »boleznih« in vse to iz sredstev javnosti. Delavec, ki je mogoče organiziran celo v krščanskih socialnih organizacijah, se prav nič ne sramuje uživati podporo, če se mu to le posreči. Prav nič se mu na smili sotrpni, ki trpi na težki boleznih ali močni poškodbi in mora biti zadovoljen z manjšo podporo, ker so denar iz socialno-zavarovanih institucij porabile armade simulantov. Srečev za bolnice ni, preventivno zavarovanje je nemogoče — ker denar se rabi za »boleznih« in »napake« simulantov.

Nikakor ne morem pozabiti na delavca, kateremu so vsled neke poškodbe amputirali nohni členek levega ročnice in ki je divje grozil, da se pritoži prav na ministra, če ne dobi rente. »Roka je čisto za nič. Mož je bil sluga v neki šoli in njegovi prejemki so bili popolnoma normalni. Na opozorilo, da je treba denar hraniti za težke poškodbe, za bolnice itd., je z lahko gesto odvrnil: »Kaj so mi drugi mar! Mož se mi je smilil, smilili so se mi vsi oni, ki mislijo, da bo nova človeška družba sama iz sebe spočeta.«

Simulacije vseh vrst bujno cveto tam, kjer zdravniški socialno-zavarovanje sprotirajo in vso svojo veliko ljubezen do

socialne higijene dokazujejo z besedami: »Naj le plačajo blagajne in zavarovalnice — in tam, kjer razne organizacije (politične) delavske pravice ščitijo na ta način, da jih vsestransko podpirajo v simulacijah s tem, da jim sestavljajo pritožbe, da intervencije, da groze po časopisu, namesto da bi širile resnico, da je vsaka simulacija, vsak trul doseči neupravičeno podporo, socialna krivica nal ostalimi poštenimi delavci.«

Veliko bi se moglo še pisati o tem »socialnem« izkoriščanju. Toda, kdor zna misliti in ima srce za splošno korist in mu ni za moč stranke, ta to izkoriščanje pozna.

Jasno je, da so socialne napake socialnega zavarovanja socialno zlo. Proti temu zlu se je treba boriti, kakor proti tatvini, alkoholu — in izkoriščanju kapitala. Najostrejši boj pa mora začeti država v socialno-političnih zakonih in s tem olajšati trud poštenih posameznikov.

Toda namesto tega boja vilimo umik na celi črti. Naš zakon o socialnem zavarovanju je oja na vse ono, kar širi omenjeno socialno zlo. Ne vem, če se tega odgovorni činitelji v zadostni meri zavedajo. — Elna puščica, ki je proti temu ljudskemu izkoriščevalcu naperjena, je grožnja, da bo oni, ki doseže rento ali podporo na nedopusten način, kaznovan.

Tudi iz teh razlogov je zakon o socialnem zavarovanju nepopolen: nosilci socialnega zavarovanja bodo delili takozvano »Schnapsrenten«, namesto da bi zidali bolnice, sanatorije, letne kolonije in da bi izdajali poučne spise o ljudski higijeni. — I. B.

Mednarodni kongres za varstvo mladine v Bruslju

Ze predvoda, zlasti pa povojna Belgija je posvečala posebno pozornost mladini. Nelavno pa se je vršil v Bruslju tudi mednarodni kongres za varstvo mladine, na katerem je bilo zastopanih 61 držav. Kongres je organiziral ministrski predsednik in minister pravde.

Kongres je deloval v štirih sekcijah in obravnaval problem varstva mladine v moralni smeri (mladinsko rodstvo, vzgoja), skrb za zapuščenno mladino varstvo mater in dojenčkov, socialno skrb za vojno sirote. Kongres je izdal v francoskem

jeziku zbrane referate oficijelnih delegatov zastopanih držav, iz katerih morajo vsi delavci na polju skrbstva za mladino črpati zelo veliko dobrih navodil. Na inicijativu kongresa se je ustanovila Mednarodna zveza za varstvo mladine s sedežem v Bruslju, katere ima predvsem dolžnost stopiti v stike z vsemi podobnimi že obstoječimi mednarodnimi organizacijami in si v sporazuma z njimi določi svoj delokrog.

Zveza hoče biti v prvi vrsti posredovalec med vsemi onimi, ki se v posameznih državah interesirajo za varstvo mladine: posebno hoče pospeševati študijske vprašanje varstva mladine, pospeševati to prelomno zakonodajo v posameznih državah in sodelovati pri mednarodnih logovorih, tističih se varstva mladine. Zveza ima dolžnost preizkusiti vse posamezne metode mladinskega varstva in skrbstva in zbirati praktične izkušnje.

Član te mednarodne zveze more biti vsaka država, ki plača gotov prispevek (pri več kot 10 milijonov prebivalcev letno 12.000 bel. fr.) in tudi vsak posameznik ali posamezne organizacije.

Zveza more v posameznih državah ustanoviti svoje podružnice, ki imajo posebno avtonomijo. Predpogoj je, da je iz določene države članjenih vsaj 50 članov v zvezi.

Zveza bo izdajala svojo posebno revijo v francoskem in angleškem jeziku. V njej bodo odtisnjeni vsi zakoni in vse »redbe« in naredbi posameznih držav, ki se tičejo varstva mladine.

Tudi Jugoslavija je bila pozvana, da lošče vse do sedaj izdane zakone in naredbi, ki urejajo v državi varstvo mladine. Zeleti je, da naša država sodeluje aktivno v tej veliki socialni organizaciji, zeleti je tudi, da k njej pristopijo posamezniki in organizacije za mladinsko skrb in da iz tega stulene, ki bo gotovo bogat, zaenjajo zdravilno tekočino za našo mladino.

Tretji kongres za moralno vzgojo

se vrši koncem meseca julija t. l. v Zenevi. Kongres ima namen, dati spodbudo za delovanje na polju moralne vzgoje s sodelovanjem vseh plemen, narodnosti in ver neglede na politično, versko ali filozofsko prepričanje. Na dnevnom redu sta le dve točki, in sicer:

1.) Internaciionalni duh in pouk zgodovine (v smeri od krajevne k narodni in od te k zgodovini človeštva). Kako spravi v sklad državni in narodni ideal z letnim vsečloveškim bratstvom. Zgodovina držav in narodov, zgodovina dela in svobode itd.

2.) Čut solidarnosti in vzgoja. Čut skupnosti in soobčutnost v družini in šoli, praktično udejstvovanje v raznih dobrodelnih in drugih društvi. Samovolja učencev v šoli. Kako se upreti v družini in v šoli viali denarja itd.

Ker je to prvi kongres za moralno vzgojo po vojni, rot pripravljalni odbor vse ljudi, ki imajo srce, da bi se združili k skupnemu delu in tako omilili zlo, ki ga je zapustila petletna vojna. Tudi nas Slovence in Jugoslovane valj odbor v Zenevi, da bi si ustanovili poseben odbor, ki bi bil nekaka vez med Zenevo in med vsemi, ki se zanimajo pri nas za moralno vzgojo. Omenem pa naj bi ta odbor skrbel za obilno udeležbo kongresa v Zenevi z naših krajev. V tem odboru bi naj bili pred vsem zastopniki: predstavniki ministrstva za prosveto, vseučilski profesorji (posebno za pedagogiko, zgodovino, etiko itd.), učitelstvo sploh, organizacije, ki se brigajo za vzgojo, ženska društva itd. Odbor mora biti neustrankarski ali pa melstrankarski, kar je samo po sebi umevno.

Kongres se udeleži mnogo najodličnejših mož, saj je že odbor sam sestavljen skoro izključno iz svetovno znanih osebnosti. Zeleti bi, da bi se ga tudi iz Slovenije kdo udeležil vkljub neugodnim valutnim razmeram: to bi bilo velikega pomena za nas, ker bi nas tudi drugje spoznali.

Akad. soc.-ped. krožek.

Nordenskjöldova ekspedicija v Peru in Cile

Pred izbruhom svetovne vojne se je pripravil švedski polarni raziskovalec prof. Oton Nordenskjöld na potovanje na južni točaj, kar pa je preprečila vojna. Zato je opustil svoj prvotni namen in pripravil ekspedicijo za raziskovanje južno - patagonskih Korilicov in delu republike Peru.

Ze junija 1920 je odpotoval iz Švedske in si takoj po prihodu v glavno mesto peruanske republike Lima zagibal podporo tamkajšnje vlade. Republika Peru v južni Ameriki je ena najmanj poznanih držav, čeprav je poslednje jako ugodno in zdravo in je država posebno bogata na premogu. Puta je ponekod samo obala, vendar pa se da tudi ona z umetnim nanakanjem pretvoriti v plodovito zemljo. Pač pa so v tej zapuščen državi silno slabo komunikacije in se je morala zato Nordenskjöldova ekspedicija boriti na svojem potovanju z velikimi težkocami. Krenila je najprej z železnico, moštvo delo tehnike, ki se dviga v višine nad 4000 m. Ze 100 km od obale se dviga gorovje do 5000 m in tam se tudi razvozlata tihga in atlantskega oceana. Ekspedicija je preiskala najrej ledenike, nato pa reko Perone, ki pripada skupno z reko Tambo rečnemu sistemu Amazonke. Vse to ozemlje je bilo raziskovano s silnimi težkocami s pomočjo male flotilje čolnov in splavov.

Indijanci, ki so služili za spremstvo, so se neradi oddčili za to, ker so poznali težkoc, ki jih čakajo. Na potovanju je izgubila ekspedicija mnogo splovov in vse fotografske plošče iz Švedske. Raziskovalec so bili ponovno prisiljeni, da so si delali pot s sekirami in žagami. V divjem gorovju je našel ekspedicija prvič na divje Indijance, ki prebivajo po dotičnih krajih.

Po povratku v Lima je sledil drugi del potovanja. Ekspedicija je krenila južno proti Valparaisu in Santjazu, da na čilenskem ozemlju razišče patagonske planote. Tamkaj se raztezajo okoli 700 km dolga ledna polja, ki so, izvzemši polarnih krajev, največja ledena masa na svetu. Radi neugodnih podnebnih razmer pa so ledeniki zelo malo poznani. Čilenska vlada je dala na razpolago ekspediciji parnik, s katerim je krenila v zaliv Penas in se tamkaj izkrenila. Na največje težkoc je zadel pri vzpenjanju na ledenik Santa Deo, ki je eden največjih na svetu. Potnike je oviralo na potovanju zlasti strašno deževje, ki je bilo tako silno, da so bili kljub unjantim obleka neprestano do kože premočeni. Kljub vsem naporom se ekspediciji ni norečilo, da bi prehodila ves ledenik. Zasedila pa je tamkaj čuden pojav takozvani »etofijni gozdovi«, ki so do sedaj še popolnoma neopisani fenomen. Vse imenovano področje spada med najbolj državne na svetu. Ker čilenska vlada ekspedicije ni zadosti podpirala, je začela v silne neprimike, iz katerih se je izkopala z velikimi mukami in se končno vrnila v Evropo.

ČUDNE BIROKRATSKE ZAHTEVE.

V Franciji se bje sedaj snil boj zaradi nekih čudnih birokratskih zahtev pošnega ministrstva. V razpisu mest za telefonistje je namreč odredeno, da kompetentje ne smejo biti manjše od 1,5 m. Akopav bi bile še tako sposobne, se morajo zavrniti, ako jim manjka samo en centimeter. Vse francoske novine so nastopile proti tej birokratski bulalosti in to tenbolj, ker se more morebitni primorčljaj par centimetrov nadomestiti in za telefonsko službo ni potrebna nobena Jolodna višina. Toda napadi pariških listov niso dosegli doseglj nobenega uspeha. Poštno ministrstvo sprejema samo one kompetentje, ki so šle pod merilo in dokazale, da imajo predpisano velikost.

CENA LEPOTE.

Nelavno je bila gospej Epiro Liverato, ženi profesorja medicinske fakultete v Atenu, osebna zdravniška grškega kralja, priznana od sodišča za neko poškodbo na obrazu, ki jo je dobila od avtomobila, odškodnina 2000 frankov. Pri tej priliki moremo pripomniti, da obstoja v Ameriki zavarovalnice, ki prevzemajo odgovornost, da ščitijo lica ljudi in vseh žensk in jim v slučaju kake neugode izplačajo odškodnino. Nelavno je dobila neka mlada žena 77.500 frankov, da bi izlečila neko brazgotino na obrazu, kar pa se kljub vsem operacijam ni posrečilo. Kakor znano, je bil tenorist Caruso zavarovan za svoj glas za ogromno vsoto, znameniti violinist Kubelik pa je zavaroval svojo levo roko za 800.000 frankov.

je blagoslovil Leon XIII., njegov obraz... Toda naenkrat so se zresnile poteze njegovega izrazitega obraza, že tako žive oči so zablistele še z večjim sijajem in nemirno švigale naokoli — nad večnim Rimom. Poiskale so si Monte Quirinale, monte Viminale, Campidoglio, Pantheon. Takrat ni imel obraz papeža Leona XIII. izraza one ljubeznivosti in dobrohotnosti. — Trenotno je položil svojo kosčeno roko na kljuko steklenih vrat, kot da jih hoče odpreti, navzoči kardinali so se že preplasiili... Bil je velik, usodopoln trenutek, toda papež Leon XIII. je počasi umaknil roko s kljuko. Se enkrat pa je spaval pogled nad Rimom, zopet se je nasmešnil množici na kolenih in odšel kot vatikanski vjtnik v Vatikan.

Kdo v, kaj bi takrat rekel Leon XIII. raz odprto logotvo Rimu in Italiji? Blagoslova bi gotovo ne izrekel! Novoizvoljeni papež Pij XI., gospej Achille Ratti, se ni obojavljal, z vsemi kardinali je stopil na zunanjo logotvo, globoko vdihnil zrak kraljevskega Rima in uveljavil Italije, zasmehljaj se in podelil dobrohotno svoj veliki blagoslov vernikom na kolenih, kraljevskemu Rimu, vsi Italiji!

Ta trenutek je padla legenda o vatikanskem vjtniku. Simbolično je pokazal Pij XI., da stopa papeštvo v javnost, da hoče zvez z Rimom, z Italijo.

Vsi so razumeli ta zgodovinski simbolizem geste novega papeža in ga pravilno razlagali, gotovo pa je imel popolnoma prav oni, ki je rekel: »Papež Pij se ni vračal v Vatikan več kot vatikanski vjtnik, vračal se je k samozavestjo drugega suverena kraljevine Italije!«

Torej je imel Francesco Crispi vendarle prav, ako tudi ga dolgo časa niso prav razlagali!

Francoski kardinali so glasovali za Achilla Rattija.

Ta vest je v prvem hipu iznenadila ves svet: kako to, da Francija podpira zblíževalno politiko med Vatikanom in Kvirinalom? Kakšne cilje ima Francija s to svojo politiko?

Predsednik francoske vlade Poincaré je pred odhodom francoskih kardinalov v konklave sprejel poedine in konfiral z njimi. Francoski kardinali so bili v Rimu v stalni zvezi s francoskim poslanikom na Vatikanu Jonardom.

Kaj je na stvari? Poincaré je dober diplomat. On dobro pozna Italijo, katero je ocenil že leta 1912., ko je rekel, da bo Italija v zadnji fazi svetovne vojne brez oziroma na svoje zveze in obveznosti, stopila tja, kjer bodo največje šanse za zmago! To se je tudi zgodilo. Zato Francozi niso nikdar zapuili Italijo, ker si niso bili nikdar na jas-

nem, kaj bo jutri z njo. Da ni po karibelskem porazu Italija kapitulirala, morala je Francija z Anglijo narediti red v državi!

Tudi Italija je vedno ljubosumna na Francijo. Vsak trenutek se boji, da Francija vjame njeno diplomacijo, če več: italijanski narod sovraži Francoze. Nedavni dogovili so to pokazali. In konferenca v Cannesu? Ali ni Italija takoj iskala konvencije z Anglijo? Mnogo je takih vprašanj, ki so silili Francijo v to, da so njeni kardinali glasovali za Achilla Rattija.

Francija hoče, da se reši italijansko vprašanje, ki dozoreva od uveljavljanja sem, a je še vedno nerečeno. Rešitev je potrebna na to ali ono stran!

Kandidat sruje zblížanja se je zrl Poincaré najpripravnije sredstvo za rešitev tega vprašanja, ki vznemirja Italijo radi svoje vedne negotovosti.

Zato je Poincaré priporočil francoskim kardinalom, da naj volijo onega, ki bo najboljši porok za končno rešitev italijanskega vprašanja!

Zato so francoski kardinali glasovali za Achilla Rattija.

In to je vse!!

Kdo v, ali je bil oni zgodovinski dan, ki je podelil novoizvoljeni papež Pij XI. svoj prvi apostolski blagoslov Rimu in Italiji, navzoč na urostr-

nem trgu svetega Petra tudi kak Jugoslovani?

Ako je bil, tedaj ga je gotovo v duo duše pretresla epizoda, ki se je odigrala v tem zgodovinskem prizoru.

Ko se je prikazal nad Vatikanom belj dim, ko je završil po Rimu tisočeri glas: »Habemus papam«, spomnila se je italijanska vlada takoj svoje dolžnosti, da se udeleži uradno svečanega trenutka prvega apostolskega blagoslova novega Kristovega naslednika.

In Italijo je v tem svečanem trenutku na Petrovem trgu zastopala in predstavljala kraljevska italijanska vojska! Iz vseh vrst orožja so sestavili paralne oddelke, oblekli jih v največjo paradno obleko, v svojo pompozno grande tenuta, položali so jih na Petrov trg, sicer pod ponižnim izgovorom, da bojo delali red, ali tedaj jim ni veljal nikdo, kajti v paradni uniformi vojska ne vrši svoje službe...

Postavila se je v paradne vrste, tam spredaj pred množico, da je moral prvi pogled novega papeža pasti na italijansko vojsko.

Ko se je pokazal na loggiji papež Pij XI., zadonela so razka povelja, razlogotvo, se je oglašil sugestivni glas: »Na kolena!« — vse je popadalo na kolena, le kraljevska italijanska vojska je stala, dvignila je v uzdrav-

Gospodarska vprašanja

Kdo je kriv druginje?

Druginjo pozna po vsem svetu. Razni stanoviti dolže drug drugega krivde na druginji. Delavci pravi, da je agrarec kriv druginjo, agrarec zopet trdi, da je industrija kriva druginjo. Bivši c. k. birokratizem, na čelu mu poljeleško ministrstvo, pa se je povzpelo do trditve, da je trgovec kriv druginjo.

Da vidimo, ali in koliko je kriva druginje trgovina, vzemimo na pomoč šče vilo. Za primer nam služi pšenica in pšenična moka, ker je to naš glavni in najpotrebnejši živež, kojega cene so torej posebno velikega pomena za vsakdanje življenje.

Zaljubljeni leta pred vojo je stala pšenica povprečno 26 kron, pšenična moka pa 38 do 40 kron. Dne 1. julija 1911. je znašal kurz pšenice za oktober (100 kg) 25,38, za efektivno 29,81 kg težko pšenico pa 25,74. Za moko se je ta dan zahtevalo 85,80 do 86,70. Dne 25. julija, torej zadnji dan pred napovedjo vojne Srbije, je znašal kurz oktobrske pšenice 27,40, moka pa je stala 37,10. Dne 1. novembra 1911. smo imeli najvišje cene pšenice pred maksimalnimi cenami. Ta dan je notirala pšenica 44,10, moka pa 61. Dne 10. decembra 1911. smo dobili maksimalno ceno. Ta je znašala za pšenico v Budimpešti 40,90, na Dunaju 41, na Kranjskem 41,50. Za moko se je dobilo na Dunaju 67,75, na Kranjskem 69,50. Za moko se je torej dolžila precej višja cena, kot je bila v prosti trgovini. Dobili smo potem tisto znano »Kriegsernteinstellung«, ki je plačevala kmetu pšenico po 36, moko pa je prodajala po 69,12, a o začela leta 1917 pa celo nad 100 kron. Navedene številke nam kažejo podraženo našega glavnega živeža prvi čas vojne. Nastopni politiki nam pa predložijo vpliv zasebnega in državnega posredovanja na cene: V mirnih časih je dobival kmetovalec za pšenico po 26 kron, moko pa smo plačevali po 40. Razlika med pšenico in na finišno moko je torej znašala 14 kron, a v ti razliki je tical zaslužek majhnega trgovca, ki je kupoval pšenico od kmeta, trgovca-boriljane, ki je kupoval pšenico od malega trgovca in je prodajal mlino veletrovcu, ki je kupoval moko od mlina in jo prodajal malemu trgovcu, malega trgovca, ki je prodajal moko konzumentu. Zasluzilo je torej poleg mlina in prevoznega podjetja najmanj pet oseb, ki so pa vse plačevali davki državi.

Ko so prevzeli državni zavodi kmetijo z žitom in moko, so odpravili zgoraj navedeni posredovalci in vendar se je zvišala razlika med pšenico in moko nad 80 kron, to je za okroglo 130 odst.

Stevila nam dokazuje, da je bilo posredovanje trgovcev mnogo cenejše od posredovanja državnih uradov.

Pa še drugo zlo je nastalo iz delovanja državnih uradov. Manjkalo jim je strokovnega znanja, trgovskega zanimanja in organizatoričnega duha, pa so pretalile ogromne množice živil in je nastal velik nered in prometu in v preskrbi z živežem.

To je izrabila verižna trgovina, ki je imela lepe čase in se lepše zasluzila ker veržnik vendar ni cenejše prodajal od državnih prodajal.

Tudi po vojni smo prakticirali z raznimi državnimi napravami, katerim je pa zasebna trgovina uspešno konkurirala, kakor hitro ji je bilo mogoče priti do blaga. Saj se lahko vsek osebno prepriča, da so cene in konzumni prodajalni iste, kot pri trgovcu, in vendar uživajo konzumni prodajalne razne olajšave.

Rešen trgovci ni nikdar stremil za višanjem cen, nego se je vedno trudil, da bi imel kolikor mogoče nizke cene.

Cene niso odvisne od trgovca, nego od produkcije in konzuma. —Fr. Zelenik.

Ljubljanski veliki sejem

2. do 11. septembra 1922.

Sejmski urad je prišel te dni z razpoloženjem sejmskih redov in prijavnic. Iz sejskega reda povzame, da je rok za prijave razstavljalcev določen do dne 15. aprila. Sejmski red se v splošnem od lanskega sejskega reda ni veliko izpremenil. Cene prostorov so primerne in kljub znatno večji druginji le neznatno višje nego lani.

Interesanti, ki se hočejo letošnjega sejma udeležiti kot razstavljalci, naj ne čakajo do zadnjega trenutka in naj čim prej s prijavnico uradu sporoče svoje delovanje. Zanimanje za sejem je tako veliko, da je že na podlagi selanjih dopisov, ki jih je prejel sejmski urad, jasno videti, da sedanje sejske cene ne bo več zadovoljivo za letošnji prihodev in da je potrebno, da se razširi. Ako se sejske cene ne povečajo, ni mogoče, da sejm-ki urad zadosti željam razstavljalcev. Posledica tega bi bila, da bi bilo popolnoma nemogoče vzdržati prireditev na onem višini, kakor so vsestransko želi. Vsa javnost je lani enotno pozdravljala to našo res velikonozno prireditev od katere je imela Ljubljana velikanske, tako moralne kakor tudi materialne koristi.

Ljubljanski veliki sejem je preteklo leto napravil na vse obiskovalce najboljši vtis. Ta vtis pa ni povzročila samo dobro organizirana prireditev, izvanredni okus in discipliniranost razstavljalcev, ampak v jako veliki meri tudi srečno izbrani prostor, katerega priljubljenost se naklonjenosti velošne posrečilo po naklonjenosti mestne občine ljubljanske. Vsek druzi prostor, ki bi se mogel pridobiti ali-

nole na periferiji mesta, bi že zaradi oddaljenosti, zaradi pomanjkanja prometnih sredstev bil neugodno vplival na obiskovalce. Tudi v drugih velikih inozemskih mestih so sejmšča nameščena v pretežni večini v mestu samem. Zato je takorekoč neobhodno potrebno ne samo, da ostane sejmšče na svojem sedanjem mestu, da skrbe prireditelji za primerno razširjenje tega, ampak da merila in krogi tudi po najboljši možnosti polpirajo stremljenja, ki služijo edinele hasku in prospehu našega narodnega gospodarstva in našega mesta.

— Ljubljanska kreditna banka je ustanovila v Novem Slatu poslovalnico, ki je pričela poslovati dne 1. februarja.

— Zbiranja statističnih podatkov o kmetstvu naše znanstvene trgovine. Generalna direktorja carin je izdala naredbo carinarjem, da se mora za vse blago, ki pride na mejo naše kraljevine zaradi uvoza, izvoza in prevoza, poleg carinske deklaracije predložiti tudi statistična prijava s potrebnimi podatki za trgovinsko statistiko. Da bi se dobila točna trgovinska bilanca kraljevine, je potrebno, da se statistično zabeleži popolnoma vsa trgovinski promet z inozemstvom: pri uvozu: vse blago, ki ga plačajo ali država ali posamezni inozemstvi; pri izvozu: vse blago, ki ga plačajo inozemci nam. Tu li kovani novci in v kolikor je njihov promet dopuščen) se imajo prijavljati zaradi statistike. Statističnih prijav je troje: uvozna, izvozna in prevozna. Pri poštno-carinskem prometu služi za statistično prijavo triplikat deklaracije.

— Naš izvoz in Avstrijo. Vrednost našega izvoza v leto 1920. je znašala vsoto 1.320.606.055 dinarjev, od česar je odšlo na Avstrijo 563.442.143 dinarjev (42,27 odst.). V prvih 9 mesecih 1921. se je izvozilo iz Jugoslavije blaga za vsoto 1.668.780.729 dinarjev, od tega v Avstrijo za 635.668.616 Din (okoli 38 odst.).

— Izvoz tanina iz naše države. Naše tvornice tanina so izvozile lanske leto tanina v vrednosti 15 milijonov dinarjev.

— V trgovinski register so se vpisale nastopne tvornice: Kusar & Rotar v Kozarjah pri Ljubljani (izdeluje kis), avtomobilna prometna d. d. v Ljubljani. »Črna-Karolina«, d. d. v Ljubljani (kopije gline in prilobiva karolin). Čestiti & Zajc v Ljubljani (manufakturna trgovina). Ložar & Bizjak v Ljubljani (manufakturna trgovina). Brata Omersa v Velikem Mengu (marnarstvo, strojenje kože). Delniška družba združenih pivovarjev Zalec in Laško je prelozila sedež iz Ljubljane v Laško.

— V zadrinski register so se vpisale nastopne zadruge: Hranilnica in posojilnica v Črni. r. z. n. z. Gospodarska zadruga Ševčarjev v Ljubljani. r. z. z. o. z., Pašniška zadruga v Ljubnem. r. z. z. o. z. (sedež Sv. Miklavž). Izbrisale so se nastopne zadruge: Kmetijska nabavna in prodajna zadruga na Izu (končana likvidacija). Mlekarska zadruga v Moravčah (končana likvidacija). Živinovska zadruga v Višnjemgori (končana likvidacija).

— Tržinske konference v Trstu. 31. dne 15. do dne 18. t. m. se bodo vršile v Trstu posvetovanja, katerih se bodo poleg zastopnikov italijanskih parobrodskih družb udeležili tudi zastopniki jugoslovanskih, češkoslovanskih in poljskih železnih uprav. Med drugim se bo obravnavalo tudi vprašanje, kako se naj odlopi posebnim razmeram, ki nastajajo v tistih vseh neprestanih valutnih valovanjih.

— Češkoslovaški les v Trstu. Kakor poročajo iz Trsta, se je vslel porasta češkoslovaške krone podražila češkoslovaški les v Trstu za dvakrat napram cenam našega lesa. Tržinske tvornice so vslel tega p. isil'ene, da stornirajo naročila v Češkoslovaški.

— Češkoslovaška trgovina preko Trsta. Češkoslovaška je v preteklem letu izvozila v Trst 4974 vagonov blaga (proti 4211 vagonov leta 1920.), a iz Trsta je uvozila 2160 vagonov (proti 4119 vagonov leta 1920.).

— Ponorejene rumunske novčnice. Temešvarška podružnica rumunske Narodne banke javlja, da se je v začetnem času pojavilo mnogo ponorejenih novčnic po 500 lejev, ki so zelo dobro ponorejene in to najbže v Češkoslovaški.

— Svetovna produkcija železa pada. Lanske leto je svetovna produkcija surovega železa in surovega jekla padla. V letu 1913. je znašala produkcija železa preko 70½ milijona ton, leta 1920. po močnem padanju v letih 1918.—1919. je znašala zopet na 60,6 milijona ton in je minulo leto zopet padla na 35,96 milijona ton. Produkcija surovega jekla je znašala 1913. leta 74,6 milijona ton, 1920. leta 68,3 milijona, a lani le 40,73 milijona ton.

— Poljska varčuje. Poljsko finančno ministrstvo objavlja, da izvedla ukrepov za varčevanje uspešno napreduje. Vojaške misije v inozemstvu so se znatno reducirale. Njihova stanja je bilo v oktobru 1921: 85 oficirjev in uradnikov, 150 podoficirjev in vojakov ter 22 pomožnih moči in je bilo znatno v februarju na 29 oficirjev, 21 podoficirjev in 3 pomožne moči. Tudi v poslaništvih in konzulatih so se pol-vezle znatne redukcije.

— Fuzija Angličanka-Bohemica. Iz Prage poročajo, da se fuzionirajo nostrificirane podružnice »Anglobanka« in »Bohemica« v novo banko »Anglo-Bohemica«. Nova banka bo eden na modernjših denarnih zavolov v Češkoslovaški. Pozicija nove banke bi tudi v inozemstvu zelo vplivala vslel svojih močnih podružnic v Parizu in New-Yorku.

— Povpraševanje po srebrnem denarju v Budimpešti. Zanje dni je bilo na udimpeštanski borzi živahno povpraševanje po srebrnem denarju in je srebrna krona dosegla tečaj 48 posidmatih madžarskih kron.

— Budimpeštanski svinjski trg. Na budimpeštanski svinjski trg dne 8. t. m. je bilo prignanih 2433 komadov; neprodanih je ostalo 1503 komadov. Cene: prvovrstne svinje z veleposestev 86 — 88 — 90 madžarskih kron, stare z veleposestev 78 do 80 madžarskih kron, prvovrstne kmetake 78 — 82 madžarskih kron, lahke 66 do 76 madžarskih kron, stare 72 — 76 madžarskih kron.

Iz življenja in sveta

Zadnji ruski car

Ali je zadnja carica Aleksandra res izdala Rusijo Nemcem? Zgodovina o tem še ni izrekla svoje sodbe. Literatura se množi, kakor lavina. Referirati hočemo na kratko o dveh knjigah o teh iznajstih.

Fedor Rajevskij je izdal obširno vezelanjivo knjigo »Le ministre du mal« (Sluga vsega hudega). Ta knjiga je nemanska obtožnica carice Aleksandre Fedorovne in cele ene ruske družbe, ki je v svojih rokah imela usodo Rusije. Knjiga je predgovor napisal Willem le Queux, ki je vodil angleško konterespionážo v Rusiji. Pisec knjige je pa bil višji uradnik v notranjem, pozneje v vojnem ministertvu carskem. Leta 1903 je postal tajnik vsemočnega Rasputina.

Pisatelj pravi: Glavarica ruske germanofilske stranke je bila carica Aleksandra. Okrog nje so se zbirali znani temni elementi, pred vsemi Rasputin, Stürmer, Suhomlinov in Potopopov. Oj takšnih svetovalcev obdani car, slabši in degeneriranec, ni bil sposoben za nobene odločitve, ampak se je najraje udajal goljufivim razodejem spiritalističnih medijev. Germanofilska klika je delala z namenom, da odstrani vse svoje nasprotnike. Nekateri je podkupila, druge odpravila v Sibirijo ali pa v trdnjavo Schlüsselburg, kjer so jih z vednostjo carice pomorili.

Sredi celega »delovanja« je Rasputin, nekoč konjski tat, analfabet. Pozneje je postal »starec«, t. j. božji odposlanec na zemlji, ki je s svojimi »čudeži« stekel kmalu čudovito popularnost. Stürmer in drugi so kmalu spoznali, da bi ta čudni prerok lahko pridobil velik vpliv na spiritalistično-mističnega carja. Stürmer je izvedel, da namerava carica nekega izvestnega dne v Kazan, da si v katedrali izmoli sina. Rasputin naj bi tudi pohitel tja in opozoril carico nase. Res je čakal za glavnim oltarjem, njegov tajnik pa pred vhom, da ga je pravočasno obvestila. Katedrala je bila prazna. Čim je carica vstopila, je Rasputin prišel na ves glas moliti k bogu, da bi carica došla sina. Carica je bila presenečena. Ta menili... — kakšen slučaj! Po končni molitvi se Rasputin puznično odpravila iz cerkve, pri tem kakor slučajno zagleda neko »neznano damo« (t. j. carico), jo kakor začuden gleda, in potem odide.

Ta prireditev je bila uspešna. Carica je dala polzvedovati za menihom, je seveda dobila primerne informacije, in tako je Rasputin kmalu postal vsemočni carjev svetovalec.

Carju je Rasputin pripovedoval, da je govoril z duhom njegovega očeta Aleksandra III. Nato ga je naprosil za avanz-Paropopova, čigar karijera je bila o. l. tega časa zasigurno. To je bilo že pri prvem sestanku carja z Rasputinom! Na to je prišla gonja za nasprotniki klike, čisto s pomočjo Obrane. Med prvimi žrtvami je bil Stojiljin.

Rasputin je našel tudi sredstvo, da si zasigura naklonjenost in slepo udanost carja in carice. Kadar se mu je zdelo potrebno, je namešal careviču v hrano nek strup, po katerem je kraljevič kraval. Nato je Rasputin opravil svoje koze molitvice in obenem dal careviču protistrup, tako careviča ozdravil in si vedno iznova utrjeval svoje stališče. Nekega dne je caričina in Rasputinova zapuščila Ana Vymbova poklicala pisca (Rajevskega) na telefon in ga vprašala, ali je Rasputin že šel k carju. Na odgovor, da ne, mu je zapuščila rekla: »Recite mu, naj danes ne gre. Aleksandra se je z njim nekaj sporekla, zato je boljše, da danes ne gre k njemu. Jutri bo carevič bolehen, zato naj pride jutri, da ga ozdravi!«

Na Rasputinovo zahtevo so morali zapustiti svojega mesta Kokocevo, Sarnov, Krivovcin, Voconov-Daskov. Polivanov in drugi neumni poredeži, ki so carju svetovali, naj odpravi Rasputina.

Ob izbruhu vojne bi zarotniki umorili najboljši ruske generale, Nikolaja Nikolaeviča, Konstantina, Danilova, Arapova, Brusilova. Toda onega, ki je imel na'og, da zastupi jedi pri neki pojedini, so po naključju odkrili in ga prisilili, da je zastrupljene jedi sam pokusil ter umrl.

Med vojno je Rasputin hotel vplivati tudi na generalisima Nikolaja, ki ga je pa vrgel ven. Najzanimivejša je pa morda trditve Rajevskega, da je Rasputin v njegovem, Rajevskega, spremstvu, med vojno potoval v Berlin k Viljemu II., in da je Rasputin zares prišel k njemu ter se z njim razgovarjal o tem, kako bi se po Rusiji umetno razširila epidemije in kako bi se uničilo delovanje ruske armade.

Vsa knjiga mrgoli umorov, zavdanj, atentatov, zarot, intrig, — med njimi tudi proti mnogim še danes izven Rusije

— Dolgovi madžarskih trgovcev v češkoslovanskih kronah. Iz Budimpešte poročajo, da je večji del češkoslovanskih tekstilnih tvornic ponudil 250stotni popust od temeljne cene madžarskim trgovcem, ki naročena blaga doslej niso sprejeli. Madžarski interesi, ki dobivajo selaj vse polno cenejših ponudb od strani češkoslovanske tekstilne industrije, s tem niso zadovoljni in pričakujejo nadaljnjega popuščanja.

— Veliki sejem v Parizu. Prihodnji veliki sejem v Parizu se bo vršil od 10. do 25. maja t. l. Interesantom so nekatere nanj se nanašajoče tiskovine na razpolago v pisarni trg. in obrt. zbornice v Ljub.

PRODUKCIJA RADIJA V AMERIKI

Danes je Amerika država, v kateri se producira največ radija. V Coloradu so rasli rado, ki se zove karnotit. Iz te se pridobiva radij, za kar pa je treba nena-važno mnogo dela. Za en sam gram radija je treba nal 500 ton te rude, okoli 500 ton raznih kemikalij, 10 tisoč ton destilirane vode in delo 150 ljudi skozi mesec dni. Vrhu tega se mora končno iskati še šest mesecev, da se mora radij napolniti v posebno vazo, kula se najprej zdrobi in pobere z roko, nakar se najlepši kosi zmolejo, perejo in pripravljajo v posebni kislini. Iz preostalih snovi se napravi radij s pomočjo posebnih spojin, ki so v vodi neraztopljive. Kakor vidimo, je potrebno za neznatne količine radija mnogo imenovane rude, mnogo stroškov in veliko dela in zato tudi ni čudno, da je cena radija tako horendna. Pri produkciji je potrebna dalje še velika eprnost, posebno pri razločevanju radija od varija.

SMRTNA OBSODBA IN HILADNOKRVNOST CIGANA.

Nekavno je bil v Zagrebu elgan Sina-nović, ki je v stranišću mod velikim in malim drevoredom zadel čuvarico stranišča, obsodjen na smrt. Cigan je bil trgovec s konji in oženjen z neko lebo, ki je bila 25 let starejša od njega. Zaljubl se je v čuvarico in ji donasal neprestano darove. Iz nepojasnjenega razloga pa jo je nekega dne zalavil, ji snel s prstov vse nakite in potem pobegnil. Vendar pa je bil kmalu aretiran in izročen sodišču, kjer se je obnašal silno hladnokrvno. Njegova zakonita žena, 70letna žena ga je branila s svojimi brezobzirni ustim do iznemoglosti, on pa je med tem mirno metal pogled po senatu in poslušalcih. Cisto mirno je poslušal obsodbo, a katero je bil proglašen za krivega in obsodjen v smrt na večala. Nastala je grobna tišina. Vse oči so bile uprte v zločince. Toda ta je hladnokrvno vstal, odbil prošnjo za pomilostenje in s kreplim glasom čestital državnemu pravdniku, da se mu je posrečilo izvajati tako obsodbo.

ZGODOVINA KAVE.

Nedavno je minulo 250 let, odkar se je v Evropi prvič pričela kufati kava. Pač so v Londonu že leta 1624, poznali kavo kot zdravilo, toda kot pijača je bila uvedena v Evropo šele pred 250 leti in se je ljudem takoj pri-žubila, da ne morejo biti več brez nje. Koncem 17. stoletja je bilo v Parizu že okoli sto kavaren. V bivši Avstriji je bila otvorenja prva kavarna leta 1784, po drugem obleganju Dunaja s tani Turkov. Kmalu potem, ko je postala kava že popularna, pa so posamezne države nastopile proti njej. Nemčija je hotela uničiti njen uvoz z velikimi davki in vlada je izdala proti pitju kave celo več brošur. V mestu Hamburgstadtu je bil izdan protij kavi celo poseben zakon z 12 paragrafi, v katerih je bilo natančno navedeno, kdo sme in kdo ne sme piti kave. V prvi vrsti je niso smeli piti seljaki. Kdor se je pregrešil proti temu zakonu, je moral plačati veliko denarno globo, tihotapci s kavo pa so bili postavljeni na sramotni oder.

Darovi

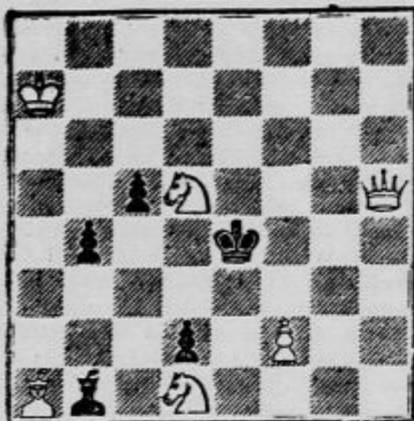
* Za vdovo in otroke narodnega muč-nika Kromerja so dalje poslali: Jombach Dav, Sv. Vid 100 K; Lavšič, prokurist, Novo mesto 400 K; Fax, Raimer, Krems-see, Metlika 60 K; Rakove Vekoslava, Ljubljana 600 K; Neimenovana, Ljubla-na 400 K; Vršič Srečko, namesto evetke g. Plantanč 200 K; Dr. A. Weiss, Iva-nec 40 K; Štibl Alojz, Mokronog 40 K; Strukelj Ana, Dolenja vas 40 K; Hra-bovec Slavko, Gospič 140 K; Novska sestra Slovena 20 K; Sokol Vinica 216 K; Kri-šper, otroci, Črnomelj 200 K; Ravnikar Albina, Ljubljana 40 K; Jesih Alojz, Trbovlje 70; Lavrič Josip, St. Vid 100 K; Blažević Rezi, Krško 400 K; Ploz Anton, Beograd 100 K; Učenci in učenci St. Pe-ter, Sav. dolina 100 K; Ferderber Slavko, Črnomelj 100 K; Diehl Ilija, Celje 200 K; Pečeln Anton, kap. Ptuj 44 K; K. & R. Ježek, Maribor 400 K; Uslakar Ivan, Sevnica 120 K; Zidar Josip, Ljubljana 400 K; Podgornik nabral med oseb-jem poštn. ravn. Ljubljana 520 K; Stano-omize gostilne pri »Mačku«, Ljubljana 123 K 10 vin; Udovč, Škerl, Prešer 120 K; Dolničar M. nabral pri Kofu 203 kron; Golob, Ljubljana 400 K; Centralna vnovčevalnica, Ljubljana 400 K; Gospa Jera, Iskavas 40 K; Ljubljanski kmet, Stokrova, na fantov. g. Prijatelj, Ljubla-na 290 K; Krasovec Jak., Milanov v 30 K; Trojko Marijan, Brezica 400 K; To-mašič Mary, Bakar 100 K — Skupaj torej 50.236 kron 50 vin. — Ze objavljeno v časopisih 5024 K — Vsega skupaj dose-laj 55.870 K 50 vin. — Nadalje so ša aralovili dr. Simon Dular, Kranj, 10 sre-brnih kron, tvrdila Schwab & Bizjak, Lja-lbjana, blago v vrednosti 4800 K in glč. Cilka Brišnik dva poštna paketa različ-nega blaga, nabranega v Ljubljani. — Denar je naložen v mestni banilnici v Čr-nomlju, katerega vlova po potrebi dvi-guje. Blago se je pa vdovi izročilo. —

Sokolsko društvo v Črnomlju

Pridobivajte »Jutru«
novih naročnikov!

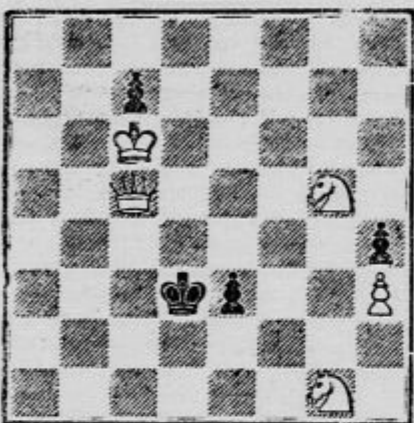
ŠAH.

21. naloga.

Mat v treh potezih.

22. naloga.

Mat v treh potezih.

Številke 1 do 8 od spodaj navzgor, črke a do h od leve na desno.

Rešitev nal. št. 19: Beli: 1.) konj b3 — f4; 2.) konj f4 — b5; 3.) mat s konjem ali tekačem (g2 — g4). — Črni 1.)...; 2.).....

Rešitev nal. št. 20: Kraljiča vleče od G5 na C1.

IZVOR ŠAHA IN NJEGOV PRVI RAZVOJ.

O nastanku šaha nimamo nikakih zanesljivih podatkov. Gotovo je, da je bila prvotna oblika šaha takozvani »četverošah«, vsekakor z drugačnimi figurami in potevami, kakor jih ima moderna igra. Med izkopninami starega Egipta so se našli kamni z motivji 8 x 8, ali 9 x 9, črno-belih ali temnosvetlih šahovskih polj, ki spominjajo na današnje šahovsko desko, ter na teh poljih nekatere figure, vendar si o njih pomenu ne moremo biti na jasnem; to pač prel vsim iz razloga, ker Egijci pri svoji primitivni plastiki niso poznali perspektive.

Najverjetnejša je domneva, da je zibelka šaha stara Indija, kjer je bila razširjena današnjemu šahu slična kombinacijska igra na 8 x 8 poljih že pred 3000 leti.

Perzijski pesnik Firdusi, ki je spesnil v 60.000 verzih staro-iranske tradicije ter zgodovino Sasanidov (900—1011), omenja prvič — šah. Njegovi »Knjigi kraljev«, ki je nastala pod prvo mohamedansko dinastijo v Perziji, pa se vsekakor ne more pripisovati zgodovinske verodostojnosti.

Firdusi pripoveduje v svoji knjigi, da je mogočni kralj Kosrojs (532—578), ki je vladal od Inda pa tja do Sredozemnega morja, enkrat prišel v stik z Grki in Indijci, sprejel nekaj indijsko oboževanje, ki mu je polnilo čeno izlozelo šahovsko ploščico s figurami ter izjavilo, da hoče njih indijski vladar plačati dolžni davek pod pogojem, da Perzijci ugamejo pravila igre.

Perzijci so našli sami ključ, nakar so poslali Indom, ki so seveda plačali davek, podobno, a že mnogo težje in zapletenejšo igro-uganko, ki pa je Indijci niso mogli rešiti.

Tako Firdusi. Vendar se da iz te perzijske legende z veliko verjetnostjo izluščiti jedno: da se je šah razširil iz prvotne domovine Indije na sosednjo Perzijo tekom 6. stoletja, torej nekako za vladanja bizantinskega cesarja Justinijana. In da do takrat Perzijci šaha niso poznali.

O Perzijskem, kjer so dobile figure imena (šah-kralj) in kjer so se posamezni liki porazdelili v dve skupini: »pešce« in »dostojanstvenike« (simbolizirali boja), se je kmalu razširila igra na bližnje Arabe, kjer je šah okoli leta 700. po verzih Farazdaq-a (umrl 728.) lokazano. Arabci so z igro prevzeli tudi perzijska imena posameznih figur ter dodelili slednje istotako na »baidake« (pešce) in »dostojanstvenike«. Kralj (»šah«) je tudi pri njih postal »šah« (»farzin«) glavna figura na plošči.

Arabski Sahib al-Džahir (umrl 714.) je prvi umeščal šahovske takozvane »slope partije«, kjer igra igralec s svojim naprotnikom, ne da bi gledal pri tem na šahovsko desko ter narekuje »na pamet« svojemu nasprotniku potega. — V Evropi pa je igral prvo slovo partijo Saracen imenom Borgazo, in sicer v Florenci leta 1263.

O Arabcih v srednjem veku je dokazano, da so se s šahom mnogo počeli. Tako je Al Sauli znan kot znameniti igralec in šahovski pisatelj (umrl 950.). V letih 987./988. navaja Firis precejšnje število pisateljev obdobja šahovskih let, ki pa so se žal »šah« vsa izgubila.

Arabi so si stekli največ zaslug v zbiranju in razširjanju šahovske igre. V šah sam sicer niso uveli novih pomembnosti, ohranili so z malimi izjemami stare perzijske figure in potega, vendar je vladalo med njimi za šah veliko in živo zanimanje.

Z Arabci se je šah razširil preko vse severne Afrike, Sicilije, caranije ter prišel tudi na Španijo. V šestem stoletju je iziranje šaha v muslimanski Španiji lokazano. Igra se je posebno priljubila v širši aristokratski krog. Pesnik »Atlant« primerja v svoji pesmi iz leta 1002. ljudi v rokah usode s šahovskimi figurami, kjer pogosto premaga pešek kralja. — Dokazano je tudi, da so okoli leta 1000 igrali šah že katalonski kristjani. — V 11. stoletju se je seznanila s šahom gotovo Italija in morila tudi Nemčija. Francija pa do leta 800 gotovo šaha še ni poznala — dasi so vnašali Arabci večkrat tudi na francoska tla.

Glede Grkov, ki so vendar bili z Arabci v neprestani zvezi, je čudno, da šaha niso poznali in se pri njih o šahu, razven nekaterih neverjetnih pripovedk, ni omenja. Prvi nepobitni dokaz o iziranju šaha v Bizancu pa je dnevnik Ane Komene, hčerke kralja Aleksija, kjer pisateljica okrog leta 1125. pripoveduje, da je njen oče s svojimi prijatelji večkrat igral duhoviti šah, ali grško: »estribon«.

Na potu šaha od vzhoda na zahod je treba računati le na malenkostne izpremembe, morla v prvotni postavi figur: vendar pa je ostal v splošnem stari arabistični iziranju neupremenjen od Ganga do Atlantskega morja, do tlel ni prešel šah okoli leta 1450. v našo novo, moderno igro.

Največja izprememba med stari, arabiskim in med evropskim šahom se je izvršila šlo povodom razširjenja delohroga kraljiče in čeh tekačev, t. j. proti koncu srednjega veka. Mirko Kravlj.

Kaj je Jugoslaviji najbolj potrebno?

Lep in krakterističen je sledeči odgovor:

»Mož odgovor je obsežen v oni sami besedi: Jugoslovenstvo!«

Ta skopi odgovor bi se utegnil zdeti paradoksen, zato mi je treba, da ga razložim.

Pravijo, da je najverjetnejši tisti, ki ima najmanj potreb. Torej ni nihče docela srečen, ker brez potreb ni življenja, pa naj se to življenje še tako omejuje. Se več in večji potreb kakor posameznik pa ima država in še posebno taka, ki se komaj izmota iz detinskih poveljev, kakor je to naša Jugoslavija.

Kaj je torej Jugoslaviji najbolj potrebno? — Razmišljal sem to imenitno vprašanje na vse strani in sem že hotel napisati ta ali oni odgovor, pa so me misli gnale vedno dalje.

Gotovo je krvava potreba, da si naša država zboljša in utrdi valuto. Tudi nam je hudo potrebno, da se izkloabamo iz nučnih ministrskih kriz, ki nam temljejo ugled v svetu in množe nezadovoljstvo doma. Silno nam je potreba, da dobimo trdno kontrolo nad narodnim in državnim gospodarstvom, da se omejimo v izdatkih in si povečamo dohodke, da odpravimo draginjo in stanovanjsko bedo, nužno potrebujemo dobre trgovske morarice in izpopolnjevanje železniškega omrežja, kar je s prejšnjim v organski zvezi.

Takih koristnih misli je bilo že cel učet. Ali vse potrebe, ki jih razlozevala je in take misli, so komaj polnoba daljšim sanjam, dokler ne prežanje sleherga našega državljan državnega misel, državnih del: misel in del Jugoslovenstva. Brez te misli in tega duha je Jugoslavija nemogoča, ali pa vsaj stoji na krhlih lončenih nogah, namesto da bi stala na granitnem temelju.

Dogodki treh let našega obstoja nam pričajo dovolj glasno, da je naše jugoslovenstvo še zelo klavirno, raztrgano in slabo. Različne centrifugalne težnje so žalibog še zelo aktualne. Nevarno je tisto slovo otresanje, da teh teženj ni, ali la nima jo pomena. To se pravi, z zavestnim očmi drveti ob propadu. Le prismo odkrito, da se moramo boriti s silnim notranjim sovražnikom, ki ima do kaj ugoden teren in oklenimo se rajši načela, da volja tega sovražnika do kraja iztrebiti. Kje bi bili že lahko danes v naši konsolidaciji ob našem naravnem bogastvu, ko bi prevečala vsa naša srca in naš razum resnično, globoko zavesti jugoslovenstvo! Imeli bi že trdno valuto, na pretrpete bi nas vočne ministrske krize itl. in ne bilo bi še sto drugih poveljih potreb, ki vem jih bodo povedali različni odgovori na vaše vprašanje.

Mož odgovor ni idealistična utopija, ker se da realizirati. Jugoslovenstva je to došči med nami, ali se premalo. Mnogo je med nami emulativcev, ki se tolažijo sile s »patriotični« generacijami. Ali smemo res čakati še desetletja, da odgnije samo od sebe, kar je gallega? To je slaba misel! Kdor to misli, je kvečemu jugosloven na jeziku, ne pa v krvi in mesu. Na delo je treba, na podvojevo in vrojeno delo! Poslušaj Čebe in pozlej-

mo Nemo! Tudi oni imajo težave na vseh koncih in krajih. Pa kako daleč so prod nani! Zakaj? Ker je tam slehernemu Sloveku prva in poglavitna skrb — država!

Jugoslovenstvo nas bo ojačilo notraj in nazunaj, dalo nam bo ugled v širokem svetu, ki bo spoznal našo živlensko moč, ter nam izpolnilo sto hudih potreb, koje nas danes tarejo.

V. Nazi.

G. dr. Alojzij Gradnik smatra, da je Jugoslaviji najbolj potrebno:

»Vzgoja pošene, zdrave, idealno in nacionalno čuteče mladine. Ko bodo stari isti odpadli, nam bo vse drugo privrženo.«

Slični so drugi odgovori, ki pravijo: »Mladina, zdrava u slobodi odgojena generacija.«

Vladimir Hajek

— ali pa odgovor izkušnega kmetika, ki pravi, da je treba

»Nove generacije; kajti dokler bo živel rod, čigar starejši del je pil vino liter po 32 krajcarjev in belo kavo po 12 krajcarjev čašo, in čigar mlajši del je vsled vojnih grozot duševno in telesno pohabljen, ni za Jugoslavijo priškovati korenite izpremembe na bolje. Ker pa nova generacija gotovo pride, pridejo gotovo tudi za našo državo boljši časi.«

Dr. V. Korun, gimn. ravnatelj.

Olična narodnjakinja apolira na žensvo:

»Dobrih žena in mater, ki bi učile svoje može in svoje sinove brezmejno ljubezni in poštovanosti do domovine!«

In, ko bi se sestali politiki, ki odločajo usodo Jugoslavije, bi se ločili o strankah, a bili bi jedini v veliki ljubezni do države in sporazumeli bi se laže kot članes, ko trobi vsaka stranka v svoj rog. — In kako strašno razglašen je rog nekaterih strank!

Izvozniki bi izvažali še nadalje in njih mošnje bi se še nadalje polnile. — A njih delo bi bilo slavošpev rodovitne in bogate Jugoslavije, njih mošnje bi bile odprte tudi v državno korist.

Vsak državljan tega li onega stanu bi bil s svojim delom, prepojenim le z najslajšo ljubljeno do domovine, — neomahljiv steber državi, danes jo pa ruši s slastjo vsak sebičnej, svak omahljivec.

Gospodarski in finančni položaj bi bil nekoliko drugačen, ko bi ti ne bil več ideal tuja valuta in nepošteno verižništvo. Ljudje bi se ne delili več na kaste, nevoščljivi drug drugemu za boljši grljaj — saj trpljenje in siromašvo bi blazila melsebojna ljubezen, idejo: vsi za enega, eden za vse. — In kakšen užitek bi bilo čitati naše dnevnike, ki bi tekmovali v poročilih o heroizmu Jugoslovanov.

Naš zunanepolitični položaj naj prosijo vsakdo sam, če se zanišli v Jugoslavijo, zgrajeno na takih temeljih.

Strah in groza bi prešinjala naše sovražnike ob misli na tri neupremagljive brate, nad katerimi čuva boginja edin-

stva, boginja najčistejše domovinske ljubezni.

A kje se navzameš tega duha, teh volikih idej, ako te jih ni učila mati, kje najdeš opore v nadaljnjem življenju, ako ti ni ob strani žena, vzgojena že v takem duhu! —

»Živela nam roda hčerke dične, Majke drage, sestre, drugarice! Nek se čvrsto na braniku slože, Nema toga, ko nam škodit može!«

Magda Sterietova.

Odgovor zavednega trgovca Goričana:

»Vlada bi morala čimprej zatreti brezvestne židovske spekulacije raznih za človeško življenje prepotrebnih produktov. — Vseled vedno naraščajoč cen so največ prizadeti nižji in srednji sloji naše kraljevine, kar vzbuja splošno nezadovoljstvo lastnih državljanov. — To je naša največja rana na našem sicer zdravem narodnem organizmu.«

Fran Kurinčič, trgovec, Maribor.

Odgovor, s katerim se, kar se tiče jezikovne zahteve, mnogi ne bodo strinjali, ki je pa gotovo zelo zanimiv:

Mladi državi kakor Jugoslavija in vobče vsaki državi, če hoče biti na znotraj in zunaj edinstvena in močna, je treba razen enega Boga in enega kralja, tudi enega jezika in ene vere!

Ce ne prel, za sto let smo Jugoslovani enega jezika.

Kaj je z vero? Za pravoslavni del Jugoslavije je ta problem rešen v globoko v Srbij akorenjene poslovice: Brat je mio, koje vere bio. Ni pa rešen za katoliški hrvaški del, a še manj za ekumenično katoliški del Slovenije. Ali bo pravoslavje kakor mogočno val zuplalo do Trizava in Drave, ali pa še radikalnejše katoličanstvo (s konturami religioznega boja) od severa na jug. Kdo te ve? Dog nam prizanesi s takimi boji! Vsekakor pa bodo morali katoliški ponastiti od svojih radikalnih verskih tendenc.

Moja žena pa pristavlja: Jugoslaviji je potrebno predvsem železne metle, da pomete z vsemi nergači proti edinstvu in z vsemi nevrčnimi elementi, ki Jugoslavijo le izkoriščajo in izmzgavajo — ne delajo pa nič. V delu je spas države kakor tudi posameznika.

Prof. Pavel Lokovčič

Poslano.*

Resnici na ljubo, na katero sem bila kot priča pri sodniški razpravi o »Ponoverbi na ljubljanski pošti« zapriščena, katero prijsko smatram za nekaj resnega in svetega, sem primorana objaviti sledeče:

Kakor poroča »Jutro« z dne 8. februarja, ste se Vi izjavili, da sem imela baje navado, v odsotnosti strank (mojih podnačmenikov) stikati po sobah. Ni res, da bi bila moja navada taka, ampak le moja dolžnost je bila, da se prepričam o enagi in redu v stanovanju, ker sem bila zato, kot gospodinja stanovanja, odgovorna tudi hišnemu gospodarju. Sicer pa puščajo podnačmeniki večinoma sobe odprte, da jih je mogoče pospraviti. Vaš zagovornik se je skliceval tudi na moj preklek v »Jutru« od dne 16. januarja 1922. Izjavljam, da sem bila k tej izjavi od Vas prisiljena. Naj torej izve javnost, v čem je obstala tista izjava ali z drugo besedo preklek nekega obrekovanja. Ob času, ko so bili aretirani poštni uradniki, ni je gospodična Zajec zaupala, da ji je poveal višji poštni uradnik, da ste tudi Vi izgubili službo. To sem povedala g. Trampuzi, poštnemu oficijalu, ko je prišel glade zamenjave Vašega stanovanja k meni in to ste smatrali Vi za tisto obrekovanje. Od njega je prišlo to do Vaših ušes, na kar ste s svojo ženo navalili z vzdignjenimi pestmi v mojo sobo, grozeč mi, da me boste stekli, in Vaša žena me je tudi enkrat udarila. Priče so na razpolago. Imen dotične gospodične in gospoda poštnega uradnika nisem smela takrat povedati. Boječ se za svoje življenje in z ozirom na imenovano gospodično in gospoda uradnika ter stoječ pod Vašim pritiskom, sem torej podala ono nepotrebno izjavo, kar obžalujem še danes. To je vsa moja krivda, moje takozvano obrekovanje. Kar sem kot priča pri sodnji izpovedala, ni bilo maščevanje, pač pa resnica, ki sem jo bila pod prisogo dolžna izpovedati.

Ljubljana, 10. februarja 1922.

(359) Fani Wruš.

* Za vsebino je uradništvu odgovorno le v toliko, v kolikor predpisuje zakon.

Potrjim srcem javljam, da je po težki močni bolezni preminula nepozabna soproga, oziroma mati in stara mati, gospa

KATARINA MOLJK

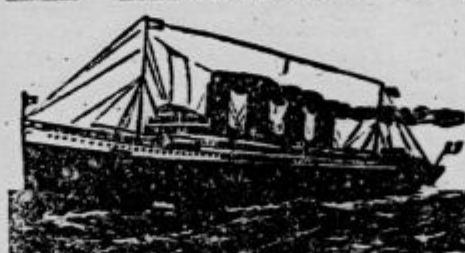
dne 11. februarja 1922.

Pogreb se vr i v ponedeljek dne 13. februarja 1922 ob 1/4. uri popoldne iz deželne bolnice k sv. Križu.

SPODNJA SISA, dae 11. februarja 1922.

Žalujoči ostali.

Iz Havre v Ameriko samo 6 dni

edino najkrajša črta preko Havre in Cherbourg v New York. — Predprodaja indijskih listov in železniških vozni listov za sosedne države. — Pojasnila daje konc potovalna pisarna

Ivan Kraker

v Ljubljani, Kolodvorska ulica št. 41, nasproti glav. kolodvora.

Oglasi e se vedno v moji pisarni.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani nana, da je otvorila 1. februarja 1922. v Novem Sadu podružnico, ki bo poslovala pod trdko

Podružnica ljubljanske kreditne banke v Novem Sadu.

Nova podružnica bo izvrševala vse v hančno stroko spadajoče posle, sprejemala vloge na knjižice in v tekočem računu proti ugodnemu obrestovanju, dajala vsakovrstne kredite, izvrševala nakazila v tu- in inozemstvo, prodajala in kupovala vrednostne papirje, valute in novce, sprejemala borzna naročila itd.

DUNAJSKI MEDNARODNI VELESEJEM

(Wiener Internationale Messe)

od dne 19. do dne 25. marca 1922

NAJUGODNEJŠA PRILOŽNOST ZA KUPCISO

za vse stroke, nad 4000 razstavljalcev iz tu- in inozemstva.

Natančnejša poasnila glede otajšav za potovanje in nakanic starovanja daje Wiener Messe A.-G., Wien, VII., mesepalasti, kakor tudi žastni ras'opriš vi: vstr. konzulat, Turjaški trg 5, »Celeritas« Jugoslav. transp. d. o. z.

POZOR ELEKTRIKI!

dva velika lestenci za ve ike dvorane s 13 svetilkami, poleg tega 17 obstenskih svetlinikov s 3 svečami, lepo graviranih, vse iz pristne medi se poceni prodaja.

Ponudbe s slikami pošilja »LORUM« d. d. Zagreb, Duga ul. 12

Devetstopetnajsto

Tragedija naroda.

L

Poslednji septembarski dnevi.

Končale so se vojne počitnice, katere smo uživali po krvavih izpitih na Rudniku in Ceru. Strašen zmagaj uničevanja je prespal dolgo noč ter nam privoščil par trenutkov oddiha, toliko, da smo si umili okrvavljeni obraz in roke, pokopali mrtnice, pa pomolili na grobovih. Zdaj se je zopet prebudil ter dvignil svojo grozečo glavo; njegovo telo, nabrekli od strasti in počitka, se vse trese, iz razpaljenih nosnic bruhajo rdeči plameni, pekoči, vse požigajoči. Iz krvavih oblakov, ki že skozi štiri stoletja vise nad našo domovino, so siknile tam na severu strele in v bobnečem grmenju se je preklalo nebo. Bregovi Save in Donave so vztrepetali pred to nevihto; gosti oblaki dima so zadržali prostrane banatske in sremske ravnine; iz doma je bruhnil ogenj težkih topovskih cevi ter zasul kakor plamenčca toča mesta in vasi, gore in polja, vinograde in njive, ki se ponižujejo na obalah teh mogočnih rek. Krepek se zamahnila smrt s koso, katero je brusila nelaj mesecev sem; goste redi padajo za njo. Materino drobno, ki je rodilo, je zadržalo, v težke gube se je nabralo skrbno očetovo čelo; a tam na krvavih obalah se je njih deca, od mladostnega ognja prevzeta, pričela strastno poljubljati s smrtjo in to svojo prvo ljubico strastno pritiskati na svoje grudi, kajti njih srca še niso okusila druge ljubezni kot materinske.

Rdeča kri se je pomešala z motnimi valovi Save in Donave; nekaj cvetoče in plodne poljane so rodile čudne jesenske plodove — mrljice. Krokariji, pobirajoči na Ovčjem polju, Kosovem, na Moravi in Kolubari zrna po počelih njivah, so začutili že od daleč vonj krvi in zanesli so se v gostih jatah na severne obale; med potjo pa so golčali in si pripovedovali strašne zgodbe, kako so kluvali oči junakom pri Kumanovem in Oblakovem, na Bregalnici in Ceru. Daleč, spodaj v predmestju je že zaplakala mati; na ubožni kočici za mestom je zaplapolala črna zastava, a v moji bližini je zajel pes pred hišo, iz katere je pred kratkem stopil rekrut. Zla usoda hodi od vrat do vrat, poseja nekaj mirne in srečne domove, z boleštoljo so zaznamovani koraki njenih stopinj.

Nekaj težkega, soparnega, dušičnega kakor omotica se vlačijo po zraku, ga redči ter nam jemlje sapo. Baš, kakor bi

nizko letale tice, kakor bi se dim vlačil tik nad strehami, tako se naše zaupanje vse bolj pripogiba in klone k tlom. Beseda nam zastaja na jeziku in vsi v skrbel povešamo glave, ki smo jih ves čas od Rudnika in Cera sem pokonci nosili.

A boji so se komaj pričeli. Oni, ki se bore ter padajo, se bodo šele sedaj pričeli boriti, padati. Sovražnik je že prebrodil Savo in Donavo. Tu, na naših obalah se je prvič srečal iz oči v oči, prsa ob prsa, borilec z mazurskimi jezer, od Naumra, Lüticha, Antwerpna, z junakom od Kumanova in Oblakova, z Bregalnice in Cera. Srečali so se in premerili. Pa glej — čudno! Iz tega srečanja je našim vzrastel pogum. Moj sin, ki je padel v nekem takem krvavem napadu štiri dni pozneje, zapisuje 26. septembra v svoj dnevnik, ki so mi ga ohranjenega prinesli: »Doživeli smo zgodovinsko čast; odkar živimo kot narod, smo se prvič srečali na bojišču s prusko vojsko, ki je prišla, ovenčana z zmagami iz daljnjih front. To svidenje je škodilo Viljemovi zmagoviti armadi. Dokler nam jo je zakrival strašni artilerijski ogenj, smo ves čas trepetali, da nastopi takoj nato baš tako grozna armada. Toda ti, ki smo jih srečali, niso tisti, o katerih pripovedujejo nemške časopisne legende, ki so Hindenburgu pridobili maršalsko palico ter svojemu imperatorju ustvarili glas prvega vojaka novega časa. Slabotni, komaj dorasli otroci so, izmučeni in krmežljivi ljudje. Koliko uglednejša in pogumnejša je bila Potiorekova vojska! Zmagali bomo! Prvo gledanje z njimi nam je ulilo nepremagljivo zaupanje in to zaupanje je polovica naše zmagel»

Ti zapiski niso samo goli občutki mladega človeka, katerega nosi slava smrti za domovino, temveč zavest vse naše vojske. V tolikih borbah kaljeni borci so se z očetovskim poniževanjem ozirali na te krmežljave mladeniče ter šepetali med seboj: »S pestmi jih zbijemo!»

Ko so zajeli pri Ranci prvega nemškega ujetnika, so se obnašali napram njemu skoro nežno. Podnarednik, ki ga je privedel s seboj s patrolje, je dejal tistim, ki so počivali pri ognju po dnevnih borbi: »Alo brate, vstani, da se ogreje to dete!« Ko je grešno dete sedelo kraj ognja, je vse trepetalo, a ne od mraza, ki še ni resno pritisnil, temveč od samega strahu, ker je trdno mislilo, da se nahaja med divjaki in da ga spečejo baš na tem ognju. Nemški poveljniki so nalašč širili take vesti med svojo mladeniško vojsko, iz strahu, da bi se ne udajali po vrsti ti nezanesljivi dečki, kadar se spogledajo z izkušenimi srbskimi borci, katerih hrabrost in vrednost so priznavali celo Nemci sami.

»Vprašajte ga, dragi, če bi kadil?« veli podnarednik onim krog ognja.

Eden ga vpraša srbsko, drugi vlaško, prepričan, da se mora tulca, če hoče, da te razume, nagovoriti v tujem jeziku. Ko ni razumel ne prvega ne drugega, mu pokaže tretji tobak ter mu ga pomoli. Dečko zmaže z glavo, se ozre preplašeno, ves prepaden krog sebe.

»Ali naj mu dam kosce kruha? vpraša eden izmed oslivelih borcev Najbrže je lačen?«

»Daj mu!«

»Čakaj, dragi, jaz ga ogrnem s tem svojim plaščem!« pravi tretji. »Prezebel je, jaz pa sem se že ogrel. Ni še navajen biti ves dan na dežju.«

Dado mu kruha, ogrnejo ga in ko se je dete malo razživel ter osvobodilo strahu, mu prične govoriti osiveli vojak: »Kaj so te vraga poslali sem v klavnico; nisi za ta posel. Bolje bi bilo, da si ostal doma, pa bi pomagal materi v hiši, a oče tvoj naj bi prišel semkaj. Z njim se spodobi, da se bijemo, a kaj bi s teboj? Imaš še očeta živega?«

»Brate, ne razume te prav nič!« se sineje drugi.

»Razume, kako bi ne razumel? Čeprav ne ve, kaj mu pripovedujem, vidi pa le, kako mi je težko zanj.«

»Kaj bi ga pomiloval ti, če se njegovemu carju ne zdi škoda zanj?«

»Eh! Otroci ni krivi!« rezonira oni dalje. »Boga mi, ko prične jutri borba, jih nikar ne bijmo, kolikor več jih ujemimo, nasitimo in ogrejmo, pa jih spustimo.«

»Če bi imeli kako veliko ribiško mrežo, da jih lovimo z njo kot ribice!« pridene drugi.

»E, brate, ne bo baš tako. Niso tam samo otroci,« so tudi moške med njimi!«

»Kajpak, a poglej kakšni so. Tisti na Ceru so bili drugačni, vsaj vojaki.«

O onih na Ceru so v našem taboru pripovedovali še drugo pripovedko. Baje so, tako se je govorilo, Avstrijci na srbski meji pri prvem svidenju namignili Nemcem: »Izvolite, zdaj pridete vi na vrsto!«

Tako so se torej pogovarjali tam na fronti, tako zaupanje je vladalo med njimi. Ta zavest je pričela polagoma segati v ozadje in se iz dneva v dan širila med nami. Nihče ni pošiljal od tam vesti, nikakih glasnikov ni bilo, niti eden ni pisal, pa se je po skrivnih potih razširilo ter priklopalo do nas; neko novo čustvo se nas je polasčalo, prebujalo ono v nas, ker je klonilo glavo in trdno smo upali, krepko smo zopet dihali vsi, ki smo do tega časa izdržali.

(Dalje prihodnjič.)

Zaloga klavirjev in pianinov
na boljših tovarih Bösendorfer, Czajka, Erbar, Hülz, Schweiglofer Original Singl Ltd. Tu li na obroke. **JERICA HUBAD, roj. DOLENC, LJUBLJANA.** Hitler eva ul. 5.

Jadranska montanska družba
Brzjavlj: „Montana“. d. z. o. z. Telefon št. 9.
Ljubljana, Zvonarska ulica 5 (J)
Prodaja in kupuje Vse vrste kovin, rudnin in kemikalij ter vse inženjerske izdelke, spadatajoče v rudarsko, inženjersko na debelo: Import. in kemijsko stroko. Eksport.

Vžigalice
znamke „MIKADO“, brez žvepla in fosforja, na vsaki podlagi se vžigajoče, v papirnatih ovojkah izdeluje
tovarna vžigalic in kemikalij
družba z o. z. RUSE pri MARIBORU. 119
Telefon interurban: 188. Brzjavlj: Vžigalice.

Dular & Fabiani veletrgovina
z manufakturo.
Zaloga: Skladišče Balkan, Ljubljana.

M. KUŠTRIN LJUBLJANA
Tehniško in elektrotehniško podjetje. Trgovina s tehničnimi in elektrotehničnimi predmeti na drobno in na debelo. Velika zaloga vseh vrst gumij, kolesne in avtomobilske pnevmatike. Slavno zastopstvo polnogumijastih obrobov iz tovarne „WALTER MARTINY“ Na razpolago je hidravlična stikalnica za montiranje polnogumijastih obrobov.
Centrala: Ljubljana, Rimska cesta št. 2.
Telefon št. 588. Brzjavlj: Kuštrin Ljubljana.
Podružnica: Ljubljana, Dunajska cesta št. 20.
Telefon št. 470.
Maribor, Jurčičeva ulica št. 9. Telefon št. 133.
Beograd, Knez Mihajlova ulica 3.

Stari papir
kupujemo stalno po dobrih cenah, cele vagone kakor tudi manjšo množine. Ponudbe naj se vposiljajo na
Združene papirne. Vevče pri Ljubljani, postaja Za'og.

Najstarejša pleskarska in itar-ska delavnica
slovenska **IVAN BRICELJ,**
Dunajska cesta 16
se priporoča. Izvršitev točna, cena zmerna.

Obvestilo.
Obveščava cenj ojemalca in p. u. občinstvo, da sprejemava nova dela in ponovila po umetniških cenah. **Gotovi čevlji v zalogi Turistovski čevlji domačega izde ka.**
Ant. in Jož. Brajer-Kapele
Ljubljana, Turjaški trg (Breg) št. 1.

Igralne karte
Geč in drug, Maribor
Glavna tobačna zaloga.

„TRIBUNA“
tovarna dvokoles in otroških vozilčkov
Najcenejša dvokolesa in otroški vozički raznih modelov. Sprejmejo se tudi dvokolesa in otroški vozički v polno prenovi, emajliranje z ognjem in poniklanje.
Ljubljana, Karlovska cesta št. 4.

L. Mikuš
Ljubljana
Mestni trg 15
izdelovatelj dežnikov
Na drobno! Na debelo!
Zaloga sprehajalnih palic.
2107 Popravila točno in v hitrost!

Pozor, kolesarji!
Poslajte rabljena dvokolesa v popolno prenovi, emajliranje z ognjem in poniklanje. Na željo se kolesa tudi shranijo! čas zime.
F. BATJEL, Ljubljana,
Karlovska cesta 4. 806

Klobuke in slamnike
vseh vrst, od preprostih do najfinjših tudi vedno v zalogi: tovarna klobukov in slamnikov
Franc Cerar v Stobu
pošta in želez. postaja Domžale pri Ljubljani.
V popravila prevzema tudi vsa tozadevna dela ter pr. oblikuje po najnovejši modi. V Ljubljani prevzema v naročila in moder niziranje traka Kovačević i Travn v Prešernovi ulici št. 5, kjer se sprejema 2006 v sredo in v soboto.

Velika parna pekarna
z lastnimi zgradbami, se takoj prodaja.
Potrebna je glavica 1 milij. dinarjev.
Ponudbe pod „Pekarna 1000 II B 59“
Intermark d. d., Zagreb, Jurevska ul. 31. 383

Več uradnikov in uradnic
s perfektnim znanjem slovenščine in nemščine, zmožnih strojepisja in stenografije, tudi začetnikov, sprejme
Ljubljanska kreditna banka, podružnica v Mariboru.

Dobičkonosna tovarna
Išče kompanjona. Ponudbe nasloviti pod
„Million“ na upravo „Jutra“.

Restavracija na Blejskem gradu
(opremljena), s 16 sobami za tujce, se odda v najem.
Ustne ponudbe sprejema: Kendova grajska uprava na Bledu.

Prometni zavod za premog
d. d.
v Ljubljani
prodaja
iz slovenskih premogovnikov
velenjski, šentjanski in trboveljski premog
vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava
I. čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog in črni premog.
Naslov: 2013
Prometni zavod za premog, d. d. v Ljubljani, Munska ulica 19.

Najstarejša špedicijska tvrdka v Sloveniji
R. RANZINGER
Ljubljana špedicijska pisarna Jesenice
Podjetje za prevažanje blaga: južno železnice. Brzovozni in tovarni nab. rali promet in Avstrijo, Zagarinjenje. Podjetje za prevažanje pohištva. Skladišče s posebnimi zaprtimi kabinami za pohištvo.
Brzjavlj: Ranzinger. Interurban telefon 60.